

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [לעיל דף ק.]. (ב) [לעיל דף ק.]. (ג) [לעיל דף ק.]. (ד) [לעיל דף ק.]. (ה) [לעיל דף ק.]. (ו) [לעיל דף ק.]. (ז) [לעיל דף ק.]. (ח) [לעיל דף ק.]. (ט) [לעיל דף ק.]. (י) [לעיל דף ק.]. (יא) [לעיל דף ק.]. (יב) [לעיל דף ק.]. (יג) [לעיל דף ק.]. (יד) [לעיל דף ק.]. (טו) [לעיל דף ק.]. (טז) [לעיל דף ק.]. (יז) [לעיל דף ק.]. (יח) [לעיל דף ק.]. (יט) [לעיל דף ק.]. (כ) [לעיל דף ק.]. (כא) [לעיל דף ק.]. (כב) [לעיל דף ק.]. (כג) [לעיל דף ק.]. (כד) [לעיל דף ק.]. (כה) [לעיל דף ק.]. (כו) [לעיל דף ק.]. (כז) [לעיל דף ק.]. (כח) [לעיל דף ק.]. (כט) [לעיל דף ק.]. (ל) [לעיל דף ק.].

הנהגות הש"ס

(א) רשב"ם ד"ה ק"ג מ"ר וכו' דמי ק"ג תחלת יומא: (ב) ד"ה אין לי אלא ביום וכו' גלילה היא דכניסתה היא קדושתו: (ג) ד"ה ואגיד ביה: (ד) ד"ה אב"א ע"פ וכו' אמר להם קידוש גדול:

תורה אור השלם

(א) זכור את יום השבת לקדשו: (שמות ב, ח) (ב) ה'קב"ה ענינו פראשו ויהי' חשבון הולך ויהי' ענין א"י שנקרה א"ת קרה את פלגים: (קבלת ב, יד)

ליקוטי רש"י

מכילתא דהורף וכו' עד רביעי בשבת. והבי ק"ל וכו' ואלא לא הניל מגדיל וכו' עד יום רביעי [שבת] לקמן ט"ו. חזקוני בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא. קרי יתר שבת שבעה אלא רביעי תמימי וכו' נקראו על שם שבת הגדולה קפי שבתא. היא שבת דקאמר יום שבת ממנו קאמר גיטין [ט].

הנהגות וצינונים

[א] בכתיב הגי' ר' יעקב בר אידי קפיד אכסא פגימא רב ששא בריה דרב אידי קפיד אכסא פגימא וכו' (הסדר הנזכר (דק"ס): [ב] ברי"ק איתא גברא סבא בעינן חוסי חולין ו ע"א דיה אשכח' דימי דבכל מקום ההוא סבא הוא אליהו ויש חוליקא עינייש (פארקטות דענייא): [ג] דיבור זה צ"ל לאחר דיבור הבא (מנזר דבש): [ד] 'קבול' רם היינו' ליתא ע"א וכו' [ה] ר"ת גרס שם וכו' מושבע ועומד וכו' וע"ש בתוס' דף ד ע"א ד"ה מאי היא בריה הוראיה: [ו] ברי"ק 'כבר' אחר (ועי' מהרש"א שהביא גי'ם) זו וכו' בירושלמי גי'ם ובראשונים שם בברכות. אבל בתוס' שם ד"ה אין המוסרי' הגי'ם: [ז] כפינו, וכו' בראש (כאן) ולפינו הגיהו ע"פ המהרש"ל בדפוס: [ח] כן הניירא בבתי וכן תני ש"א ברי אב"א ע"א האור:

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים קו.

עין משפט
גר מצוה

זה א מיי פכ"ט מהל' שנת הלכה טו נוש"ע א"מ ס' קפ"ט ע"ג. זה ב מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ג מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ד מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ה מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ו מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ז מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ח מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה ט מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה י מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה יא מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה יב מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה יג מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה יד מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה טו מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה טז מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג. זה טז מיי"ט מהל' ס' קמ"ג ע"ג.

ושמע מינה אומר שתי קדושות על כוס אחד. ושאלו לו כדלמך לעיל (ד' ק): **משום** דכוס של ברכה צריך שיעור. רב אשי לא פליג אלאמראי דבסמוך ואית ליה ספיר טעמו פגמו אלא דמהא ליכא למישמע מינה קאמר: **קפיד אכסא פגימא** פירש רשב"ם דקפיד לכתמלה דוקא ולא

אין לו אלא פגום יקדש עליו ומימה א"כ איך המירו לאכול קודם הגדלה משום קפידא דפגימה מיהו רחוי רשב"ם לסמוך עליו בשעת הדמק: **זוכרהו** על היין. דזכירה כמיבי על היין זכרו כיין לננון

(הושע יד) נזכירה דודיק מיי' (זכר א) והאי זכירה היינו קידוש דויכולו לא מנינו על הכוס אלא צתפלה כדלמך בשבת (ד' קט): ולא ניתקן על הכוס אלא להוילא בניו וצני צימו ומה שרגילין לומר ויכולו אחר התפלה צקול רס היינו¹⁷ משום ייטו שחל להיות בשבת שמתפללין אחת צתמנו ואין אומר ויכולו צתפלה ותקנו נמי לומר ככל צתמות שלא לחלק בין שבת לשבת ונראה דקידוש על היין אסמכתא היא והא דלמך צני שנתו (ברכות ד' כ):

נשים מייצגת בקידוש היוס דבר מורה היינו דוקא קידוש היוס אצל על היין לא הוא אלא מדרבנן כדמשמע ברש נזיר (ד' ז): דקאמר מיי' ושכר יזיר לאסור יין מזהו כיין הרשות ופרקי מצי מיהו קידושא והגדלה¹⁸ מושבע

ועומד מהר סיני הוא דליטריך קרא למיכר אלא כי הוא דלמך רבא שצעה שאשתה וזכור ואמך הריני נזיר אלטריך קרא דנזירות חל עליו אף על פי שמושבע ועומד הוא ועוד מנינו למימר דקידוש על היין דבר מורה אצל הא דלמך¹⁹ המצריך לרין שיטעוס זהו מדרבנן: **הוה** גחין ושתי. ואל"ת דצפרק שלשה שאכלו (ברכות ד' מ). אמרינן אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום המצריך וי"ל

דהיינו דוקא בהמוציא שזריך לאכול כדלמך צפרק ראוהו צ"ד (ר"ה ד' כט): לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אל"כ אוכל עמנו הלכך לרין להמתין עד שיטעום המצריך אצל קידוש שאין מוצה לשמות להמצריך אל"כ להמתין ומיחו צירושלמי דברכות²⁰ אל"כ

בזא נשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המצריך ר' יהושע כן לוי אומר שומין אע"פ שלא שחה ולא פליגי מה דל"ר אבא כשהיו כולן זקוקין לכוס²¹ אחד מה דלמך ר' יהושע כשהיו לכל אחד כוסו צדו ומשמע נמי אם אין כוסו צדו אפי' שפך צדו צדו צדו לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המצריך אצל כשיש לכל אחד כוס אל"כ להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"כ לשפוך מכוס של צדקה לשאר כוסות ומיהו היכא דפגימי לרין לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"פ דשתייה לא מעכבא כדאמרין צפרק בכל מערבין (עירובין דף מ): וגם בהמוציא יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו אל"כ להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דלמך טול צדו צדו צדו (ברכות דף מ) ואמרין נמי (ע"ל דף מ). על הבית בוצע כדי שיצוץ ענין דבר דמשמע שאין אוכלין אלא על שמתלק להם מיירי בשאין צריך לפני כל אחד אל"כ בשבת ויגון שאין להם לחם משנה דאז צריכין לאכול מצעיתו²²: הנטול

אזכר עמנו הלכך לרין להמתין עד שיטעום המצריך אצל קידוש שאין מוצה לשמות להמצריך אל"כ להמתין ומיחו צירושלמי דברכות²⁰ אל"כ בזא נשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המצריך ר' יהושע כן לוי אומר שומין אע"פ שלא שחה ולא פליגי מה דל"ר אבא כשהיו כולן זקוקין לכוס²¹ אחד מה דלמך ר' יהושע כשהיו לכל אחד כוסו צדו ומשמע נמי אם אין כוסו צדו אפי' שפך צדו צדו צדו לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המצריך אצל כשיש לכל אחד כוס אל"כ להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"כ לשפוך מכוס של צדקה לשאר כוסות ומיהו היכא דפגימי לרין לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"פ דשתייה לא מעכבא כדאמרין צפרק בכל מערבין (עירובין דף מ): וגם בהמוציא יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו אל"כ להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דלמך טול צדו צדו צדו (ברכות דף מ) ואמרין נמי (ע"ל דף מ). על הבית בוצע כדי שיצוץ ענין דבר דמשמע שאין אוכלין אלא על שמתלק להם מיירי בשאין צריך לפני כל אחד אל"כ בשבת ויגון שאין להם לחם משנה דאז צריכין לאכול מצעיתו²²: הנטול

אזכר עמנו הלכך לרין להמתין עד שיטעום המצריך אצל קידוש שאין מוצה לשמות להמצריך אל"כ להמתין ומיחו צירושלמי דברכות²⁰ אל"כ בזא נשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המצריך ר' יהושע כן לוי אומר שומין אע"פ שלא שחה ולא פליגי מה דל"ר אבא כשהיו כולן זקוקין לכוס²¹ אחד מה דלמך ר' יהושע כשהיו לכל אחד כוסו צדו ומשמע נמי אם אין כוסו צדו אפי' שפך צדו צדו צדו לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המצריך אצל כשיש לכל אחד כוס אל"כ להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"כ לשפוך מכוס של צדקה לשאר כוסות ומיהו היכא דפגימי לרין לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"פ דשתייה לא מעכבא כדאמרין צפרק בכל מערבין (עירובין דף מ): וגם בהמוציא יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו אל"כ להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דלמך טול צדו צדו צדו (ברכות דף מ) ואמרין נמי (ע"ל דף מ). על הבית בוצע כדי שיצוץ ענין דבר דמשמע שאין אוכלין אלא על שמתלק להם מיירי בשאין צריך לפני כל אחד אל"כ בשבת ויגון שאין להם לחם משנה דאז צריכין לאכול מצעיתו²²: הנטול

אזכר עמנו הלכך לרין להמתין עד שיטעום המצריך אצל קידוש שאין מוצה לשמות להמצריך אל"כ להמתין ומיחו צירושלמי דברכות²⁰ אל"כ בזא נשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המצריך ר' יהושע כן לוי אומר שומין אע"פ שלא שחה ולא פליגי מה דל"ר אבא כשהיו כולן זקוקין לכוס²¹ אחד מה דלמך ר' יהושע כשהיו לכל אחד כוסו צדו ומשמע נמי אם אין כוסו צדו אפי' שפך צדו צדו צדו לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המצריך אצל כשיש לכל אחד כוס אל"כ להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"כ לשפוך מכוס של צדקה לשאר כוסות ומיהו היכא דפגימי לרין לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"פ דשתייה לא מעכבא כדאמרין צפרק בכל מערבין (עירובין דף מ): וגם בהמוציא יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו אל"כ להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דלמך טול צדו צדו צדו (ברכות דף מ) ואמרין נמי (ע"ל דף מ). על הבית בוצע כדי שיצוץ ענין דבר דמשמע שאין אוכלין אלא על שמתלק להם מיירי בשאין צריך לפני כל אחד אל"כ בשבת ויגון שאין להם לחם משנה דאז צריכין לאכול מצעיתו²²: הנטול

וא"כ רבי יהודה. דלמך מנזר ואל"כ כ נשמים: משום דכוס של ברכה טעון שיעור. אצל אי הוה ציה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד. לקידוש והגדלה וזכרת המזון אצל אם צא לשמות מכוס פגום מנזך עליו צרכת היין: פקדשו. משמע משהו שמתקדש

היוס: אין יי א"א ביום. לקמן פריך אדרבא עיקר קדושת גלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. זורא פרי הגפן והאכי קרי ליה קדושתא רבא דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אצל מרביעי ולהלן גבי שבת הגא מתחשב: צענין גיטין. אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמני לי מתמני וזו אחר השבת או שאמר קודם השבת תמני לי: אב"א ע"פ האור. אם לא ציך זורא מאורי האש צמולא שבת שזב אינו מנזך: נטל

ושמע מינה אומרים ב' קדושות על כוס אחד. היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אע"ג דלמך לעיל (ד' ק) אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד היכא דלית ליה שאני כדמתרלינן לעיל²⁷: ושמעת מינה ב"ש היא וא"כ רבי יהודה. דלמך לעיל²⁸ מאור וא"כ נשמים דלילו לנ"ה ברישא נשמים וא"כ מאור. והא ליכא למימר ר"מ ואל"כ דצ"ה כדלמך לעיל²⁹ וצ"ה אומרים נר ונשמים מזון והגדלה ועני רבא זו דברי ר"מ הוא דה"נ פרכינן בצרכות פרק אלו דברים (דף עב) ומשני לא ס"ד מדתני ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה דלית ליה הוא סברא דמזון ברישא רבי יהודה כדלמך לעיל רבי יהודה אומר לא נתלקו צ"ש וצ"ה על המזון צתמלה ועל הגדלה שצפוק כו' אלמך רבי יהודה הוא ואל"כ דצ"ה דלילו לר"מ מי מנא לה משלשן לאחר המזון דלדידיה מאור ברישא צין לנ"ש צין לנ"ה ולא מזון כדלמך לעיל זו דברי ר"מ: משום דכוס של ברכה צריך שיעור. אצל אי הוה ציה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד אכסא פגימא. לקידוש והגדלה וזכרת המזון אצל אם צא לשמות מכוס פגום מנזך עליו צרכת היין: פקדשו. משמע משהו שמתקדש

היוס: אין יי א"א ביום. לקמן פריך אדרבא עיקר קדושת גלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. זורא פרי הגפן והאכי קרי ליה קדושתא רבא דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אצל מרביעי ולהלן גבי שבת הגא מתחשב: צענין גיטין. אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמני לי מתמני וזו אחר השבת או שאמר קודם השבת תמני לי: אב"א ע"פ האור. אם לא ציך זורא מאורי האש צמולא שבת שזב אינו מנזך: נטל

ושמע מינה אומרים ב' קדושות על כוס אחד. היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אע"ג דלמך לעיל (ד' ק) אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד היכא דלית ליה שאני כדמתרלינן לעיל²⁷: ושמעת מינה ב"ש היא וא"כ רבי יהודה. דלמך לעיל²⁸ מאור וא"כ נשמים דלילו לנ"ה ברישא נשמים וא"כ מאור. והא ליכא למימר ר"מ ואל"כ דצ"ה כדלמך לעיל²⁹ וצ"ה אומרים נר ונשמים מזון והגדלה ועני רבא זו דברי ר"מ הוא דה"נ פרכינן בצרכות פרק אלו דברים (דף עב) ומשני לא ס"ד מדתני ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה דלית ליה הוא סברא דמזון ברישא רבי יהודה כדלמך לעיל רבי יהודה אומר לא נתלקו צ"ש וצ"ה על המזון צתמלה ועל הגדלה שצפוק כו' אלמך רבי יהודה הוא ואל"כ דצ"ה דלילו לר"מ מי מנא לה משלשן לאחר המזון דלדידיה מאור ברישא צין לנ"ש צין לנ"ה ולא מזון כדלמך לעיל זו דברי ר"מ: משום דכוס של ברכה צריך שיעור. אצל אי הוה ציה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד אכסא פגימא. לקידוש והגדלה וזכרת המזון אצל אם צא לשמות מכוס פגום מנזך עליו צרכת היין: פקדשו. משמע משהו שמתקדש

היוס: אין יי א"א ביום. לקמן פריך אדרבא עיקר קדושת גלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. זורא פרי הגפן והאכי קרי ליה קדושתא רבא דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אצל מרביעי ולהלן גבי שבת הגא מתחשב: צענין גיטין. אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמני לי מתמני וזו אחר השבת או שאמר קודם השבת תמני לי: אב"א ע"פ האור. אם לא ציך זורא מאורי האש צמולא שבת שזב אינו מנזך: נטל

ושמע מינה אומרים ב' קדושות על כוס אחד. היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אע"ג דלמך לעיל (ד' ק) אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד היכא דלית ליה שאני כדמתרלינן לעיל²⁷: ושמעת מינה ב"ש היא וא"כ רבי יהודה. דלמך לעיל²⁸ מאור וא"כ נשמים דלילו לנ"ה ברישא נשמים וא"כ מאור. והא ליכא למימר ר"מ ואל"כ דצ"ה כדלמך לעיל²⁹ וצ"ה אומרים נר ונשמים מזון והגדלה ועני רבא זו דברי ר"מ הוא דה"נ פרכינן בצרכות פרק אלו דברים (דף עב) ומשני לא ס"ד מדתני ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה דלית ליה הוא סברא דמזון ברישא רבי יהודה כדלמך לעיל רבי יהודה אומר לא נתלקו צ"ש וצ"ה על המזון צתמלה ועל הגדלה שצפוק כו' אלמך רבי יהודה הוא ואל"כ דצ"ה דלילו לר"מ מי מנא לה משלשן לאחר המזון דלדידיה מאור ברישא צין לנ"ש צין לנ"ה ולא מזון כדלמך לעיל זו דברי ר"מ: משום דכוס של ברכה צריך שיעור. אצל אי הוה ציה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד אכסא פגימא. לקידוש והגדלה וזכרת המזון אצל אם צא לשמות מכוס פגום מנזך עליו צרכת היין: פקדשו. משמע משהו שמתקדש

היוס: אין יי א"א ביום. לקמן פריך אדרבא עיקר קדושת גלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. זורא פרי הגפן והאכי קרי ליה קדושתא רבא דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אצל מרביעי ולהלן גבי שבת הגא מתחשב: צענין גיטין. אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמני לי מתמני וזו אחר השבת או שאמר קודם השבת תמני לי: אב"א ע"פ האור. אם לא ציך זורא מאורי האש צמולא שבת שזב אינו מנזך: נטל

ושמע מינה אומרים ב' קדושות על כוס אחד. היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אע"ג דלמך לעיל (ד' ק) אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד היכא דלית ליה שאני כדמתרלינן לעיל²⁷: ושמעת מינה ב"ש היא וא"כ רבי יהודה. דלמך לעיל²⁸ מאור וא"כ נשמים דלילו לנ"ה ברישא נשמים וא"כ מאור. והא ליכא למימר ר"מ ואל"כ דצ"ה כדלמך לעיל²⁹ וצ"ה אומרים נר ונשמים מזון והגדלה ועני רבא זו דברי ר"מ הוא דה"נ פרכינן בצרכות פרק אלו דברים (דף עב) ומשני לא ס"ד מדתני ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה דלית ליה הוא סברא דמזון ברישא רבי יהודה כדלמך לעיל רבי יהודה אומר לא נתלקו צ"ש וצ"ה על המזון צתמלה ועל הגדלה שצפוק כו' אלמך רבי יהודה הוא ואל"כ דצ"ה דלילו לר"מ מי מנא לה משלשן לאחר המזון דלדידיה מאור ברישא צין לנ"ש צין לנ"ה ולא מזון כדלמך לעיל זו דברי ר"מ: משום דכוס של ברכה צריך שיעור. אצל אי הוה ציה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד אכסא פגימא. לקידוש והגדלה וזכרת המזון אצל אם צא לשמות מכוס פגום מנזך עליו צרכת היין: פקדשו. משמע משהו שמתקדש

היוס: אין יי א"א ביום. לקמן פריך אדרבא עיקר קדושת גלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. זורא פרי הגפן והאכי קרי ליה קדושתא רבא דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אצל מרביעי ולהלן גבי שבת הגא מתחשב: צענין גיטין. אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמני לי מתמני וזו אחר השבת או שאמר קודם השבת תמני לי: אב"א ע"פ האור. אם לא ציך זורא מאורי האש צמולא שבת שזב אינו מנזך: נטל

כל בנויי נזירות פרק ראשון נזיר

מסורת הש"ס

עם הוספות
(א) ויחמך [עין סהדין]
(ב) ששטת כל כריתות
(ג) [בסוד דף מה:]
(ד) ששטת כל פקחים
(ה) קדושין טו: [בדיווח
כ"ג] (א) [ומילת י"א]
(ו) מ"ה ששטת כל:

(ה) ודרי מושבע ועומד (ג) עליו מדר בני הוא. דכתיב וזכר את יום
השבת לקדשו וזכרהו על היום"ן און לי אלא כנסיסתו זילתו מנין
ת"ל בו" (פסחים דף ק"ו) וק"ל דכשבע לנפול את המזלו פטור דלא
חליט שבעה ומצטנה מזלו וז"ל הא חתן (מדרס דף ע"ט. ששטת דף כ"ט).

ד.

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

פ"ה הרא"ש

מפני הדין מיון ושכר למה
לי לומר לך דאפי' דין מיון
לחריהו הוי נזיר דיון
ושכר חד הוא: אילימא
קדושתא ואבדלתא
קדושתא ועומד מדר
סיני הוא. דכתיב וזכר
את יום שבת קדושה
ורדשיני שבתי פדושי
זכורה על הדין. וקשה
דין קדושתא הוי דאורייתא
כדאי' בכרכר נשים
דאורייתא קדושתא הוי רב
תורה מדר קדושת על הדין
לא דאורייתא קדושתא
ועל הפת במקום שאין
הוא דרדשי וזכרה על
הדין אסכתא בעלמא
הוא ועוד אבדלתא מאי
איכא למימר ע"כ לא
דאורייתא הוא. ועוד מאי
קאמר אלא כי הא דאמר
רבא שבעת שאשתא וכי
ואמאי חזר בי מקדושת
אבדלתא כי היכי דחל
נזיר על שבעת הדין חל
על מצות קדושת. וי"ל
דהא ליק ליה קדושתא
לא גריס אלא ח"ו כי הא
דאמר רבא לומר כי היכי
דאמר רבא נזירות חלה
על שבעת הדין חלה על
מצות קדושת. ר"ת גריס
קדושתא ואבדלתא מושבע
ועומד מדר סיני הוא
בתורה ואמאי צריך קרא
למימר שניו נאסר בין
קדושת אבדלתא: ואיבעית
אימא ד"ש לית ליה
איסור חל על איסור.
פ"ה ושכר יתרו
שמעוני ליה דנזיר ששעה
אין ב"ה אין חזיק משום
י"ה דלא אתי איסור י"ה
וחילא איסור נזיר.
ומהאי ליק קבל
דכתיב דאין איסור חל על
איסור דכתיב משפט
דריש שמואל דאין איסור
חל על איסור מקרא
דכתיב בו כי יחללתי"ן
ורדשי כהא מיון ושכר
נזיר חל איסור על
איסור דאם אפר שבעה
שאלא אשתה יין ואמאי
הניזיר נזיר אשתה נזירות
אשתה איסור נזירות
שניס דכתיב משפט
קדושתא.
היי

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

פ"ה הרא"ש

מפני הדין מיון ושכר למה
לי לומר לך דאפי' דין מיון
לחריהו הוי נזיר דיון
ושכר חד הוא: אילימא
קדושתא ואבדלתא
קדושתא ועומד מדר
סיני הוא. דכתיב וזכר
את יום שבת קדושה
ורדשיני שבתי פדושי
זכורה על הדין. וקשה
דין קדושתא הוי דאורייתא
כדאי' בכרכר נשים
דאורייתא קדושתא הוי רב
תורה מדר קדושת על הדין
לא דאורייתא קדושתא
ועל הפת במקום שאין
הוא דרדשי וזכרה על
הדין אסכתא בעלמא
הוא ועוד אבדלתא מאי
איכא למימר ע"כ לא
דאורייתא הוא. ועוד מאי
קאמר אלא כי הא דאמר
רבא שבעת שאשתא וכי
ואמאי חזר בי מקדושת
אבדלתא כי היכי דחל
נזיר על שבעת הדין חל
על מצות קדושת. וי"ל
דהא ליק ליה קדושתא
לא גריס אלא ח"ו כי הא
דאמר רבא לומר כי היכי
דאמר רבא נזירות חלה
על שבעת הדין חלה על
מצות קדושת. ר"ת גריס
קדושתא ואבדלתא מושבע
ועומד מדר סיני הוא
בתורה ואמאי צריך קרא
למימר שניו נאסר בין
קדושת אבדלתא: ואיבעית
אימא ד"ש לית ליה
איסור חל על איסור.
פ"ה ושכר יתרו
שמעוני ליה דנזיר ששעה
אין ב"ה אין חזיק משום
י"ה דלא אתי איסור י"ה
וחילא איסור נזיר.
ומהאי ליק קבל
דכתיב דאין איסור חל על
איסור דכתיב משפט
דריש שמואל דאין איסור
חל על איסור מקרא
דכתיב בו כי יחללתי"ן
ורדשי כהא מיון ושכר
נזיר חל איסור על
איסור דאם אפר שבעה
שאלא אשתה יין ואמאי
הניזיר נזיר אשתה נזירות
אשתה איסור נזירות
שניס דכתיב משפט
קדושתא.
היי

פ"ה הרא"ש

מפני הדין מיון ושכר למה
לי לומר לך דאפי' דין מיון
לחריהו הוי נזיר דיון
ושכר חד הוא: אילימא
קדושתא ואבדלתא
קדושתא ועומד מדר
סיני הוא. דכתיב וזכר
את יום שבת קדושה
ורדשיני שבתי פדושי
זכורה על הדין. וקשה
דין קדושתא הוי דאורייתא
כדאי' בכרכר נשים
דאורייתא קדושתא הוי רב
תורה מדר קדושת על הדין
לא דאורייתא קדושתא
ועל הפת במקום שאין
הוא דרדשי וזכרה על
הדין אסכתא בעלמא
הוא ועוד אבדלתא מאי
איכא למימר ע"כ לא
דאורייתא הוא. ועוד מאי
קאמר אלא כי הא דאמר
רבא שבעת שאשתא וכי
ואמאי חזר בי מקדושת
אבדלתא כי היכי דחל
נזיר על שבעת הדין חל
על מצות קדושת. וי"ל
דהא ליק ליה קדושתא
לא גריס אלא ח"ו כי הא
דאמר רבא לומר כי היכי
דאמר רבא נזירות חלה
על שבעת הדין חלה על
מצות קדושת. ר"ת גריס
קדושתא ואבדלתא מושבע
ועומד מדר סיני הוא
בתורה ואמאי צריך קרא
למימר שניו נאסר בין
קדושת אבדלתא: ואיבעית
אימא ד"ש לית ליה
איסור חל על איסור.
פ"ה ושכר יתרו
שמעוני ליה דנזיר ששעה
אין ב"ה אין חזיק משום
י"ה דלא אתי איסור י"ה
וחילא איסור נזיר.
ומהאי ליק קבל
דכתיב דאין איסור חל על
איסור דכתיב משפט
דריש שמואל דאין איסור
חל על איסור מקרא
דכתיב בו כי יחללתי"ן
ורדשי כהא מיון ושכר
נזיר חל איסור על
איסור דאם אפר שבעה
שאלא אשתה יין ואמאי
הניזיר נזיר אשתה נזירות
אשתה איסור נזירות
שניס דכתיב משפט
קדושתא.
היי

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

נוסחת הר"ב

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

הנהגות הב"ה

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

גיליון הש"ס

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

הנהגות מור"ב

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

הנהגות וציונים

עין מושבע
נר מצוה
יא א"י מ"י פ"ו מכלות
מירוח הלכה או קטנ
לאון נ"י:
יב ג מ"י פ"ה מה'
מירוח הלכה א פתח
ס:

ערב א. צנח במרחל ט"ז
 [ג"פ]:
 ב. טור [עמוד קלט] צנח
 הרי"ף גלות הלכות קידוש
 עמוד ג':
 ג. [גמרא] ט"ז:
 ד. [גמרא] ט"ז:
 ה. רש"י ט"ז ט"ז, א
 ד"ה חד; ר"ל ט"ז ט"ז פ"ו
 סימן ט; ר"ף פסחים
 כג, א; רמב"ם שבת כט,
 ז:
 *ד. טור עמוד קמ:
 ה. טור [שם, ובסימן עגב
 עמוד קלג] והרי"ף א [צנח
 במרחל ט"ז, ז ד"ה חמר],
 וידעת הירושלמי שקלים פ"ג
 הלכה ג [והתוספות ט"ז
 ד"ה חמר] ושכן נראה
 דעת הרי"ף והרא"ש
 והרמב"ם [שהשמיטו דין
 זה; ורק סימן רפג ריש עמוד
 קנג; ש"ת תשנ"ח ח"א סימן
 פה עמוד קלט ד"ה ומחלה,
 בשם חרשו ירושלמי שר
 השירי ה, א]:
 ה. *צנח במרחל ט"ז, ז ד"ה
 חמר:
 ה. *תשנ"ץ ט"ז ד"ה
 זה, ואפילו לדעת
 הרמב"ן ט"ז:
 ה. *דברי עמנו:
 ו. טור [עמוד קמא] צנח
 בעל הלכות גדולות [סוף
 סימן ג] מהא דצרכות
 (נ"א) [ג' ע"א, ב, ודאמר
 רבא שבת טו, א וצנח במרחל
 ט"ז, ג]:
 *ט. טור ט"ז:
 ו. צנח במרחל (ט"ז) [טז]
 [ג"פ]:

ערב א. הוא ערב שבת [צמקוס] שיש בו יין ויודע ששבת
 לא יהיה לו יין (כגון שאינו יכול להוליכו לציתו), יקדש
 מצעד יום על היין ושמה, ואסור אח"כ לעשות מלאכה (שגלי
 הלקט) צנח גאון הלכות גדולות סימן ז עמוד ט; הלכות פסוקות לרב יהודאי
 הלכות שבת עמוד יג). (* ועיין ריש
 סימן רס"ו [סעף ג וס"ק א-ג] וסוף
 סימן רל"ג [סעף ג וס"ק ד]:
א ע"פ יין מגולה. משום הקריבהו
 נא לפתח [מלאכי א, ט]. ואפשר דאם
 עמד שעה מועטת מגולה אין
 קפידא, ובפרט במדינות אלו דאין
 היין מזוי כל כך וגם הפחות
 והסגים לא קפדי צדיעבד, אלא
 אם כן נמר ריחו וטעמו:
 ב וטעמיה ח"א. היינו כל שצני
 אדם נמנעין לשמותו משום
 חמילותו, וכמו שכתב סימן
 (ר"ו) [רד"ג] [סעף ד]. ומשום הכי
 לא כתבו הרב צ"י, (ד) דסמן
 חלעיל. ועיין צ"ח [עמוד קמב
 ד"ה ומ"ש], ודבריו אין נראים:
ג יין מגולה. ומכל מקום מצוה צ"ח
 יש, כמו שכתבתי סימן ט"ז [ס"ק א
 ד"ה חס]. ד קמחין. ומכל מקום
 אם יש עליו קרוס לצנן שקורין
 קאני"ק, אין מקדשין עליו (צ"ח
 עמוד קמב ד"ה ומ"ש; סימן כד עמוד טו
 סוף ד"ה וימיה): ה ה' החלוחית
 קצת. אבל אם הם יבשים לגמרי
 שאפילו ע"י דריכה (ועצ"ס)
 [ועצ"ה] לא יא מהן לחלוחית
 כלל פסוליס (ריצ"ש סימן ט):

סימן ערב
 על איזה יין מקדשים. וכו' סעיפים:
א אין מקדשין על יין (ט) שריחו רע [א] אף על
 גב דריחיה וטעמיה חמרא ולא א על (א) יין
 (ב) מגולה (ב) [א] אפילו האידנא דלא קפדינן אנילוי:
 הגה [א] (ב) ואין מקדשין על היין (ג) דריחיה חמרא ב וטעמיה
 חלא:
ב ג. יין (א) מנתו מקדשין עליו וסוחט אדם אשכול
 של ענבים ואומר עליו קדוש היום:
 ג. מקדשין על יין שבפי החבית (ד) אף על פי שיש
 בו ד (ה) קמחין: הגה [א] (ט) ויש אוסרין לקדש עליו אלא
 יסגנו חמלה להעביר הקמחין: ועל יין שבשוליה החבית אף
 על פי שיש בו שמרים ועל יין שחור ועל יין מתוק
 * ועל יין דריחיה חלא וטעמיה חמרא ** (ה) [א] ומכל
 מקום (ה) מצוה לברור יין טוב לקדש עליו:
 ד [א] מקדשין על (ו) יין לבן והרמב"ן * פוסלו
 לקידוש אפילו בדיעבד ** [א] אבל (ו) מבדילים
 עליו *** ומנהג העולם כסברא ראשונה:
 ה [א] יין חי אפילו אם הוא חזק דררי (פירוש שראוי
 להמזג [א], רש"י מנחות פז, א ד"ה ודרי) על חד תלת מיא
 מקדשין עליו * ומכל מקום יותר טוב למוזג ובלבד
 שיהא מוזג בראוי: הגה [א] (ז) ויינות שלנו יותר טובים הם
 צנח מוניה:
 ו [א] יין צמוקים מקדשין עליו: הגה [א] (ז) והוא שיש
 בהן ה' לחלוחית קלת צנח שרייה:

ערב פניא ג קמחין וכו'. ועוד לסגנו קודם: [שם] [וטעמיה] חמרא וכו'. אלל על היין דריחיה חמרא וטעמיה חלא: סוף פניא [מקדשין עליו]. והוא שהיה צנח
 לחלוחית דכט:

ערך להם למהריק"ש

ביאור הגר"א

ערב [א] [פניא א] אף על גב דריחיה. כמו בנסכים דפסול [ובכא בתרא צו, בן,
 דאי לא הכי בלא זה פסול, כמו קוסם [שם]. אע"ג דפלוגתא דרבי יוחנן
 ורבי יהושע בן לוי [שם צו, א], ובנסכים מדרים שפסול: [ב] אפילו האידנא.
 כמו בימיהם במסנתת, שם [צו, בן]: [ג] [הגה] ואין מקדשין. טור [עמוד קמב],
 כיון דקיימא לן [סעף ג] דהכל (הולך) אחר הטעם. אבל הוא דבר שאינו, כמו
 שכתבו תוספות שם צ"ו א' ד"ה הבודק כו': [ד] [פניא ג הגה] ויש אוסרין.
 מנחות פ"ז א', רבי יוסי בר יהודה אומר שיש בו כו', ורבי יוחנן בעי שם
 אליביה. ובבבא בתרא [צו, א] אמרין דמה שפסול לנסכים פסול לקידוש. וצריך
 לומר מה שכתוב שם [ע"פ] שבפיה, מיירי כהאי גוונא [שנסגן]: [ה] [ש"ת] ומכ"כ
 מקום מצוה. ירושלמי בברכות [ט] ושבת [פ"ה הלכה א] ושאר מקומות [פסחים פ"י
 הלכה א: שקלים פ"ג הלכה ב] מצוה בין אדם שנאמר כו': [ו] [פניא ד] מקדשין
 על יין צנח והרמב"ן פוסלו. הדיעה ראשונה גורסין שם בבבא בתרא צ"ז ב'
 בורק, ובדיעבד כשר לנסכים, אי"כ הכא אפילו לכתחלה. ומה שאביעיא
 בגמרא רב כהנא שם חמר חוררין מהו, לא שמיעא הך ברייתא, אבל לדידן
 מותר. ועוד ראיא מירושלמי שבת פרק ח' [שם] שקלים פרק ג' [שם] פסחים
 פרק בתרא [שם], מצוה לקדש על יין אדם שנאמר [משלי כג, א] לא תרא
 יין כי יתאדם, משמע מצוה לבד, אבל לא איסור. ועוד ראיא פסחים ק"ח

ערב פניא ג קמחין וכו'. ועוד לסגנו קודם: [שם] [וטעמיה] חמרא וכו'. אלל על היין דריחיה חמרא וטעמיה חלא: סוף פניא [מקדשין עליו]. והוא שהיה צנח
 לחלוחית דכט:

ערב (ה) ש"י שריחו רע. מחמת שמונה ככלי מאוס, כן פירש רש"י
 [צנח במרחל ט"ז, ז ד"ה אלל למעוטי]: (ג) ט"ז סק"ג א"ל הבור דנקבו
 צרכותא, כל"ל: (א) שם טפי מוקדשים. הצ"ח פירש הקדים שנטשה עליו
 כמו קרוס. ועיין צנ"ח ריש סימן ר"ד: (ג) * מביא ריש הסימן ועיין ריש
 סימן רס"ו וסוף סימן רצ"ג, כל"ל [א]: (***) שם סק"ב וכמו שכתוב
 סימן ר"ד, כל"ל: (ד) שם דסמן אדלע"ל. שכתב צמקוס ר"ד דאפילו צורח
 פרי הגפן אין מצרכין עליו, והלא כצ"ח שהציא הט"ז ס"ק ג': (ה) ט"ז סק"ה
 ש"י מרתף. הטור כתב יין ססם של מרתף שאינו צדוק אם הוא טוב או לא,

ציונים לרמ"א
 ערב א) טור [עמוד קמב]:
 ב) הגהות מרדכי פרק
 המוכר פירות [צנח במרחל
 רמז תקסו] ובי"י [עמוד קמג
 ד"ה קמב] בשם ארחות
 חיים [הלכות קידוש היס
 סימן ג] ותוספות [הונח
 צלחות חיים שם]:
 ג) טור [עמוד קמא]:
 ד) טור [שם]:

לבושי שרד

מקדשין עליו. והקשה הצ"ח למה כתב זאת, דהרי חשש יין של מרתף פירש
 רש"י [צנח במרחל ט"ז, ז ד"ה של מרתף] שאינו אלא שמה [יהיה כוסם, כלומר]
 ריחיה חלא וטעמיה חמרא, וכבר כתב הטור [עמוד קמג] דאפילו ידעין דריחיה
 חלא מקדשין עליו, וכל שכן של מרתף ססם. ועל זה תירץ הט"ז צנח ה"ח
 דקא משמע לן דהמנהג מן המונח הוא שאפילו מין ססם לא יקא, וק"ל:
 (ו) ש"י ש"י יין צנח. לכן יומר מדלי, והוא לגרעותא, טור [עמוד קמ]. ועיין
 צ"ח [שם מד"ה גמסין] צנחין: (ז) שם מבדילים עליו. ללא גרע משכר צמקוס
 ל"ז [סעף ג]:

מקדשין עליו. והקשה הצ"ח למה כתב זאת, דהרי חשש יין של מרתף פירש
 רש"י [צנח במרחל ט"ז, ז ד"ה של מרתף] שאינו אלא שמה [יהיה כוסם, כלומר]
 ריחיה חלא וטעמיה חמרא, וכבר כתב הטור [עמוד קמג] דאפילו ידעין דריחיה
 חלא מקדשין עליו, וכל שכן של מרתף ססם. ועל זה תירץ הט"ז צנח ה"ח
 דקא משמע לן דהמנהג מן המונח הוא שאפילו מין ססם לא יקא, וק"ל:
 (ו) ש"י ש"י יין צנח. לכן יומר מדלי, והוא לגרעותא, טור [עמוד קמ]. ועיין
 צ"ח [שם מד"ה גמסין] צנחין: (ז) שם מבדילים עליו. ללא גרע משכר צמקוס
 ל"ז [סעף ג]:

מקדשין עליו. והקשה הצ"ח למה כתב זאת, דהרי חשש יין של מרתף פירש
 רש"י [צנח במרחל ט"ז, ז ד"ה של מרתף] שאינו אלא שמה [יהיה כוסם, כלומר]
 ריחיה חלא וטעמיה חמרא, וכבר כתב הטור [עמוד קמג] דאפילו ידעין דריחיה
 חלא מקדשין עליו, וכל שכן של מרתף ססם. ועל זה תירץ הט"ז צנח ה"ח
 דקא משמע לן דהמנהג מן המונח הוא שאפילו מין ססם לא יקא, וק"ל:
 (ו) ש"י ש"י יין צנח. לכן יומר מדלי, והוא לגרעותא, טור [עמוד קמ]. ועיין
 צ"ח [שם מד"ה גמסין] צנחין: (ז) שם מבדילים עליו. ללא גרע משכר צמקוס
 ל"ז [סעף ג]:

מקדשין עליו. והקשה הצ"ח למה כתב זאת, דהרי חשש יין של מרתף פירש
 רש"י [צנח במרחל ט"ז, ז ד"ה של מרתף] שאינו אלא שמה [יהיה כוסם, כלומר]
 ריחיה חלא וטעמיה חמרא, וכבר כתב הטור [עמוד קמג] דאפילו ידעין דריחיה
 חלא מקדשין עליו, וכל שכן של מרתף ססם. ועל זה תירץ הט"ז צנח ה"ח
 דקא משמע לן דהמנהג מן המונח הוא שאפילו מין ססם לא יקא, וק"ל:
 (ו) ש"י ש"י יין צנח. לכן יומר מדלי, והוא לגרעותא, טור [עמוד קמ]. ועיין
 צ"ח [שם מד"ה גמסין] צנחין: (ז) שם מבדילים עליו. ללא גרע משכר צמקוס
 ל"ז [סעף ג]:

וְצָרִיף לְשִׁתּוֹת הַשְּׁעוֹר ^י (ד) שְׁלֵא בְּהַפְסֵק גְּדוֹל בֵּינֵיהֶם (בית יוסף בשם רוקח): ^י. יְמֵי שְׁאִינוּ שׁוֹתֶה יַיִן (ה) מִפְּנֵי שְׂמֵזִיקוֹ אוֹ שׁוֹנְאוֹ, צָרִיף ^י "לְדַחַק עֲצָמוֹ וּלְשִׁתּוֹת (ה) לְקַיֵּם מִצְוֹת (ה) אֲרַבַּע כּוֹסוֹת: ^{יא} "מִצְוֶה לְחֹזֵר אַחֵר (ח) יַיִן ^י אָדָם" (אם אין הלבן משבח ממנו) (טו): ^{יב}. ^{טו} (ט) "יִוְצֵאֵיךְ בֵּינֵיךְ מִבְּשֵׁל (ט) וּבִקְוֹנֵיטוֹן: ^{יג}. (מא) אֶפְלוּ ^{טו} עֲנֵי הַמִּתְפָּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה (מב) יִמְכֹּר מִלְּבוּשׁוֹ אוֹ יִלְוֶה אוֹ יִשְׁפֹּר עֲצָמוֹ בְּשִׁבִיל יַיִן (מו) לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת: ^{יד}. (מד) יִגַּם הַנְּשִׂים חִיבוֹת בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת וּבְכָל (מה) מִצְוֹת הַנוֹהֲגוֹת בְּאוֹתוֹ לִילָה: ^{טו}. וְתִינוּקוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְחֹנוּף, (מו) מִצְוֶה לְתֵן לְכָל אֶחָד (מז) כּוֹסוֹ לְפָנָיו: הִגָּה וְאֵין לְקַח כּוֹס שְׁפִיו צָר כְּעֵין קְלוּ"ג גְּלֵא"ז (מח) מִפְּנֵי שְׁלֵא יוּכַל לְשִׁתּוֹת רַב־עֵיט כְּאֶחָד (מהי"ב), וּבְכוֹס שֶׁל בְּרַפְתְּ הַמְזוּזָן (מט) בְּלֹאוֹ הִכִּי אֵין לִוְקָחִין אוֹתוֹ, וְעֵין לְעִיל סִימָן קִפְג סְעִיף ד' בְּהַגְ"ה, וְכֵן הַכּוֹס שֶׁל קְדוּשָׁה, וְעֵין לְעִיל סִימָן רַעֲא סְעִיף י'. (בית יוסף): ^{טז}. "מִצְוֶה לְחַלֵּק לְתִינוּקוֹת קָלִיּוֹת וְאַגוּזִים כְּדִי שְׂיִרְאֵן שְׁנוּי (נ) וְיִשְׁאַלּוּ:

ר הרשב"א בתשובה מהא דנדרים מח ומתירושלמי ש טור בשם תירושלמי פרק ג ושקלים. ת שם בשם תירושלמי. א משנה פסחים צט בבבלי. ב פירוש הרשב"א שם. ג שם קח. ד תרא"ש שם בתשובה התפודי. ה בריתא שם קח.

באר היטב

בלי מערבובת. ויקוונדיטון פרוש שנתערב בו דבש ופלפלין. וכתב הש"י דבמקום שאין יין מצוי ישתה מי צמוקים. ובתשובת ריב"ש סימן טז מבאר, דבוקא באותן צמוקים שיש בהם לחלוהית כשמעצרין אותו, אבל אם אין יוצא מקו דבש רק על ידי שריה במים אין יוצאין בהם, עין שם, וכן פתב הרוקח וכן נהגין. חק יעקב: ^{טו}. עני. כתב בהגן אברהם, נראה לי דמי שאין לו אלא ארבע כוסות מצמצמים אחר מדינה יקחם בלילה הראשונה הכל. ולא יקח שתיים בלילה הראשונה לקדוש ולברכת המזון ושתיים ללילה שניה, דיומא קמא עקר. ונר ביתו צריך מארבע כוסות משום שלום בית, עד כאן לשונו. כתב הש"י נראה לי בכל מקום שנוצר שאין צריך להסב יש אסור להסב, דכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדייט, וכן פתבו מהר"ל ומתירוש"ל ומגן אברהם. והבאר שבע פתב דצריך להתישב בדבר, שהרי כמה פעמים מצינו שמתמירין

וישתה פלו או רבו בדיעבד. ועין חק יעקב, ועין ש"י סימן קצ סעיף קטן ג וביסמין תפז סעיף קטן א: ^{יב}. שְׁלֵא בְּהַפְסֵק. דהינו שלא ישקה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תריב. וכתב בהגן אברהם, ונראה לי ואם שקה יותר מאכילת פרס אפלו בדיעבד לא יצא וצריך לחזור ולשתות אפלו בכוסות אחרונות. ואם שקה כדי שתי רביעית הרי ספקא. ובשני כוסות ראשונות יחזור וישתה, ועין לעיל סעיף קטן ז מה שכתבנו שם. ולכתחלה ישתה רב רביעית בכת אחת, עין סימן תעה. ובאר היטב אשר לפני מערבב הדברים כאן, עין שם: ^{יג}. לְדַחַק. ורשאי למגוז היטב כל זמן שראוי לקדוש כמו שכתוב סימן ערב, מגן אברהם: ^{יד}. אָדָם. ובמקומות שמצויים להעליל עלילות שקרים נמנעו מלקח יין אדם. ש"י: ^{טו}. יוֹצֵאֵיךְ. הינו בדיעבד, אבל לכתחלה מצוה מן המבחר לקח היין היותר משבח

משנה ברורה

שמערכ בו דבש ופלפלין. ועין לעיל סימן ערב סעיף ח ובמה שכתבנו שם, והוא הדין לכאן: ^{יג} (מא) אֶפְלוּ עֲנֵי וכו'. ומי שאין לו אלא ארבע כוסות אחר המדינה, ^{טז} יקחם הכל ללילה ראשונה. ונר ביתו צריך מארבע כוסות משום שלום בית. ומי שאין לו אלא שתיים ושלוש כוסות עין סימן תפג בהגן אברהם סעיף קטן ב אף ינהג: (מב) יִמְכֹּר מִלְּבוּשׁוֹ. הינו, ^{טז} אם הגבאים לא נתנו לו, אף על פי כן אין לו לפטר עצמו, אכן באמת הם מחייבים לתן לעניים ארבע כוסות, ותמהני על איזה מקומות שאין משגיחין על זה, הלא דבר זה פשוט ומבאר ^{טז} בכמה פוסקים: (מג) לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת. של יין או חמר מדינה. וארבע כוסות נתקנו כנגד ארבע לשונות של גאלה. והוצאתי אתכם, והצלתי אתכם, וגאלתי אתכם, ולקחתי אתכם: ^{יד} (מד) יִגַּם הַנְּשִׂים חִיבוֹת. דאף שהוא מצוה שהזמן גרמא מכל מקום חיבות, ^{טז} שאף הן היו באותו הנס: (מה) מִצְוֹת הַנוֹהֲגוֹת וכו'. כגון מצוה ומרור ואמירת הגדה: ^{טז} (מו) מִצְוֶה לְתֵן וכו'. אבל ^{טו} אינו מעכב: (מז) כּוֹסוֹ לְפָנָיו. עין בסימן רעא סעיף יג בבאור הלכה (אות ו) שצדדנו, דקטן אינו צריך לשתות רב רביעית, ^{טז} רק כמלא לגמיו דידה: (מח) מִפְּנֵי וכו'. וכעין שמבאר לקמן בסימן תעה סעיף א לענין מצוה. ובדיעבד אינו מעכב אם לא שקה הרבה, וכדלעיל בסעיף קטן לד: (מט) בְּלֹאוֹ הִכִּי אֵין לִוְקָחִין אוֹתוֹ. שצריך לתן עיניו בו, כמבאר שם, וכן לענין קדוש כהאי גוונא: ^{טז} (נ) וְיִשְׁאַלּוּ. רוצה לומר, שעל ידי זה יתעוררו לשום לב על כל

(ד) שְׁלֵא בְּהַפְסֵק גְּדוֹל. דהינו, ^{טז} שלא ישקה בשתי רב הכוס יותר מכדי אכילת פרס, ואם שקה יותר משעור זה, אין מצטרף תחלת השתייה לסופה ואפלו בדיעבד לא יצא, ^{טז} וצריך לחזור ולשתות אפלו בכוסות אחרונות ודאין פאן משום מוסיף על הכוסות, פיון דלכלי עלמא לא יצא, ולכתחלה יש לזהר שלא לשתות בשתי רב הכוס יותר מכדי שתי רביעית, לחוש לדעה ראשונה המבאר בסימן תריב, עין שם, ^{טז} ומכל מקום בדיעבד אם שקה בשתי כוסות אחרונות לא יחזור וישתה, וכעין המבאר לעיל בסעיף ז בהג"ה, עין שם, ובשתי כוסות ראשונות יחזור וישתה. ולכתחלה נכון לשתות רב הרביעית בכת אחת: ^י (ה) מִפְּנֵי שְׂמֵזִיקוֹ. רוצה לומר שמצטרע בשתייתו ^{טז} וכואב בראשו מזה, ואין בכלל זה כשיפל למשכב ^{טז} מזה: (ו) לְקַיֵּם מִצְוֹת וכו'. מה שאין כן בשפתות וימים טובים יכול לשמע קדוש מאחר ויוצא בזה, אבל הכא חל חיוב השתייה על כל אדם: (ז) אֲרַבַּע כּוֹסוֹת. ויכול למגוז היטב, אכן בעיני שיהא עדין ראוי לקדוש ועין לעיל סימן ערב סעיף קטן טז במשנה ברורה, וגם ^{טז} יכול לקח יין צמוקים או חמר מדינה: ^{יא} (ח) יַיִן אָדָם. דכתיב אל תרא יין כי יתאדם אלמא דהאדמימות מעלה וחשיבות, ועוד זכר לדם, שהיה פרועה שוחט בני ישראל. ^{טז} ובמקומות שמצויין הגוים להעליל עלילות שקרים, נמנעו מלקח יין אדם: ^{יב} (ט) יוֹצֵאֵיךְ בֵּינֵיךְ מִבְּשֵׁל. ולכתחלה ^{טז} טוב יותר לקח יין שאינו מבשל, אם לא שהמבשל טוב יותר, וכן כהאי גוונא לענין קוונדיטון: (ט) וּבִקְוֹנֵיטוֹן. פרוש,

שער הגיון

ג. אחרונים: ^{יא} נד. חק יעקב ושאר אחרונים: ^{יב} נה. כמבאר לעיל סימן רעב סעיף ח במשנה ברורה, עין שם: ^{יג} נו. מגן אברהם וחק יעקב ושאר אחרונים: נו. אחרונים: נה. רמב"ם וסמ"ג ורשב"א ושאר פוסקים: ^{יד} נט. גמרא: ^{טו} ס. חק יעקב, ומפני שהרבה פוסקים לא נתקנו ארבע כוסות לקטנים וכו' והנה עין רי"ץ גיאות ורמב"ם ורשב"ץ ומתירוש"ל חלאנה: ^{טא}. וכו' אפשר לישב קצת מה שהקשו בתוספות (ושאר פוסקים) כהא דאמר בש"ס, השקה לכניו וכו' והוא דשתה רבא דקסא אם כן האריך יצאו כמעט כוסו למאן דסביבא לה שאף קטנים חביין, ונדברינו אפשר שהמעוט היה די לתן למלא לגמא דידהו:

מו. מגן אברהם ופרי חדש והג"א: ^{מז}. מגן אברהם ושאר אחרונים, ומסתברא דצריך גם כן לברך מחדש דהוי כמלך, לדין דמברך על כל כוס, וכנ"ל: ^{מח}. מגן אברהם, משום דלהרבה פוסקים דוקא בכדי אכילת פרס, ולדידהו הוי כמסויף על הכוסות: ^{מט}. מגן אברהם, ולפי מה שכתבנו לעיל בסעיף קטן כא דלדין דלא נהגינן לשתות בין הכוסות וצריך לברך כשחוזר ושותה, אם כן לא משפחת האי דינא דמגן אברהם רק בשתייה דעתו לשתות בין כוס ראשון לשני דאין צריך לברך כשחוזר ושותה, דאי לא הכי בכוס ראשון לא יחזור וישתה דהוי כמסויף על הכוסות, וכן באר במחצית השקל: ^ג. מגן אברהם ואלהי רבה: ^י נא. מירושלמי, עין בית יוסף: ^{גב}. כן נראה לי פשוט, דאין זה דרך חרות:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קה:

עין משפט
נר מצוה

זה א ב מ"י פ"ז מהל'
מנה הלכה ט סגמ עשין
מ"א [נור א"ח סימן
תע"ז]:

ז ג ד ה"י וסגמ טס
טושי"ע א"ח סי' עג
סעיף ח:

ז ה טס סעיף טו:
ז ה ו מ"י טס הלכה ג'
טושי"ע טס סעיף טו:

רבינו הגאון

כאנשים שאף הן היו
באותו הנם. וארבעה
כוסות הללו צריך שיהא
בהן כדי מויגת כוס יפה.
וקיימא לן דכוס יפה הוא
כוס של ברבכה והוא
רביעית: שתאן חי אמר
רבא ידי יין יצא ידי חרות
לא יצא. שתאן בבת אחת
אמר רבא ידי יין יצא ידי
ארבעה כוסות לא יצא.
השקה מהן בני ובני ביתו
יצא והוא דשחה רובא
דכסא. מתיבי ארבעה
כוסות הללו צריך שיהא
בהן כדי רביעית אחד חי
ואחד מזוג אחד חדש
ואחד ישן. ופרקי' כוס
יפה הוא רביעית תריונה
חדה שיעורא. ר' יהודה
אומר צריך שיהא בהן
מראה בין ברבכה אל תרא
יין כי יתאדם: ת"ר
ארבעה כוסות הללו
צריך שיהא בהן כדי
רביעית אחד אגשם
ואחד נשים אחד
תינוקות. ר' יהודה היה

שאף הן היו באותו הנם. ואף לאו הא טעמא לאו היו חייבות משום
דנשים פטורות מנאות עשה שהזמן גרמא^(א) אף ע"ג דלרצעה
כוסות לרצון כעין דלרבייתא מיקון^(ב): **הן** באותו הנם. פי' רש"ס
שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובמנוחה ע"י יהודית וקשה
דאף משמע שאינן עיקר ועוד
דברושלמי^(ג) גריס שאף הן היו באותו
ספק משמע באותה סכנה דלהשמד
להרוג ולגזל והא דלמרינן^(ד) דפטורות
מטובה וע"ג. דאף הן היו באותו הנם
כי נצטוו והשבת^(ה) החס צעשה
דלרבייתא אכל צרענה כוסות לרצון
מיקונו גם לנשים כיון שהיו באותו
הנם^(ו): **שתאן** חי יצא. משמע
דלכתמלה צעי מויגת וכן צפ' שלשה
שאלנו (ברכות ד' ז'): אמרינן הכל
מודים כזום של צרכה שאין מצרכין
שלשה שאלנו (טס ז') אמר ר' דברים
נאמרו כזום של צרכה וצריך מי ורש"י
פי' טס^(ז) דהא דקאמרינן לרצין חי
היינו שמתנהו חי כזום צרכה המזון
לאספוקי שלא ימוגנו כזום זה וישפוק
כזום אחר ויצרך ור"ת פי' דמי דהתם
היינו מויג ואל מויג כדאמר צנן סורר
(סנהדרין ד' ע') אינו נעשה צ' סורר
עד שישתה יין חי ומוקי לה צנוניא ולא
מויג והא דמשמע צנוניא יין (שם)
ע"י^(ח): שמוגו כראוי דקאמרינן כדי
שימוגו ויעמוד על רביעית היינו
צברכת הארץ דלמר צפרק שלשה
שאלנו (אבות ד' נא.) ומוסיף צברכת

שאף הן היו באותו הנם. כדלמרינן (דף נ"ג): צכר נשים
דקניות שצאמו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן הכי
דמשום דע"י אסתר נגאלו וכן גבי נר חנוכה נמסכת שבת (דף נ"ג):
[כדי מויגת כוס יפה. שיעורו רוצע] רביעית כדי שימוגו ויעמוד על
רביעית לוג דתמרא ללא דרי על חד
תלת מיא לאו תמרא הוא וקא סלקא
דעתך דצין כולם קאמר שמואל דליהוי
רוצע רביעית יין: שתאן חי. שלא
מוגו צמיס: בבת אחת. עירה ארבעתן
לתוך כוס אחד: ידי יין יצא. ששמה ל'
כוסות: ידי חרות לא יצא. כלומר
אין זו מנאה שלמנה: כדי רביעית.
צין כולן קשיא לשמואל דלמר רוצע
רביעית דהיינו כוס יפה: ה"ג מאי
כוס יפה דקאמר שמואל לכל חד חד
דהו להו כוליה רביעית: א"א תרא יין
כי יתאדם. אלמא יין מראה צני:
קליות

רש"ס
שאף הן היו באותו הנם. דלמר צמיס'
סוטה (ד' נ"ג): צכר נשים דקניות
שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי
מקרא מגילה אמר הכי משום דנמי
ידי אסתר הוה וכן גבי חנוכה נמי
שבת (ד' נ"ג). לשון מורינו הלוי^(א): אמר
ר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך
שיהא בהן. בכל אחד כדי שיהא בהן
מויגת כוס יפה של צרכה שיעורו
רוצע רביעית לוג כדי שימוגו ויעמוד
על רביעית לוג לכל תמרא ללא דרי
על חד תלת מיא לאו תמרא הוא הכי
מפרשינן לה צמיס' שבת צנוניא יין (ד' ע"ג)
כוס יפה ויוצע רביעית לאו חד שיעורא הוא. כוס פוק של צמיס'
משום דעשרה דברים נאמרו כזום של צרכה כו' כדא"י צמיס' צרכות
(ד' נ"ג): שתאן חי. שלא מוגו צמיס יאל וכגון שיש צו רביעית לוג
דצנוני מרביעית לאו כלום הוא דכי היכי דמוגו צענין רביעית צין
הכל ה"ג חי צענין רביעית: בבת אחת. עירה ארבעתן בתוך כוס
אחד כך פירש רבינו שלמה ולא נהירא דלפי' שומה הרבה צכלי אחד
לא חשיב אלא כוס אחד דהאי רביעית אינו אלא למעוטי פחות
מרביעית אלא טעי מרביעית כזום אחד חשבו כוס אחד^(ב) וז"ל דהכי
פירושו צבת אחת שלא על סדר משנתנו אלא שמתן לרופין: השקה
בהן. מכל כוס וכוס שלא שמה כולו כדמפרש לקמן: **ידי יין יצא.**
ששמה ארבעה כוסות: ידי חרות לא יצא. כלומר אין זו מנאה שלמנה
שאין חשיבת אלא צין מוגו. והני מילי ציינות שלהן דלדור על חד תלת
מיא אכל יינוט שלנו לא צעי מויגת: ידי יין יצא. משום שמתח י"ט
דמתיא לקמן (דף קט). ושמתח בחגך צמה משמתו ציין: אב"י רבי
ארבעה כוסות לא יצא. וכולן חשוצין כוס ראשון ולא יזמר וצריך להביא
עד שלשה כוסות על הסדר: צריך שיהא בהן כדי רביעית. כלומר
בכל אחד ואחד כדי רביעית לוג: אחד חי. צריך רביעית דצניר
מרביעית לא חשיבא שחיה כדנפקא לן מכל משקה אשר ישמה (ויקרא
כ"ג): ואחד מוגו. שהיה צו רוצע רביעית יין ושלשה רבעין מים דהוי
צין כוליה רביעית: ואחד ישן. שאין צו טעם יין כל כך שנעשה חלש
אי נמי חדש אין צו טעם יין: צריך שיהא בו טעם יין. למעוטי חדש
ישן: ומראה. שיהא לרוס: קתני מידה כדי רביעית. לכל אחד ואחד
ואת אמרת כדי מויגת כוס יפה לכל אחד ואחד וס"ד דשני שיעוריס
הן מדלג קאמר שמואל כדי רביעית כלשון הצרייתא: הכי גרסינן
כמו שכתוב בספרים אידי ואידי חד שיעורא כדי מויגת כוס יפה דהיינו
רביעית. מירואל הא לומר שלשון שמואל ולשון הצרייתא אחד הן וכדי
מויגת כוס יפה דקאמר שמואל היינו רוצע רביעית יין כדי שימוגו
ועמוד על רביעית דלמר צנוניא יין (שבת ד' ע"ג): כך נראה שיטה
י' צעני ועיקר. ורבינו (פ' א) פי' שכן מקשה הגמ' דקס"ד דשמואל קאמר
רביעית צין כולן וצרייתא קאמר לכל אחד ואחד ותיצן הגמ' דשמואל
נמי קאמר לכל אחד ואחד וקשיא לי והלא צרייתא סתמא קתני צריך
שיהא בהן ואיכא לפרושי נמי דצין כולן קאמר: א"א תרא יין. אל
תחמוד^(ג) להיות רגיל צו כי יתאדם מכלל דצין נמי מראה צני. וטעמא
נמי צני כדמוהר עליה שלא להשתכר צו: ואחד התינוקות. שגם
הם נגאלו: וכי מה תועלת יש לתינוקות. הלא פטורין מן המנאות:
קליות

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [שבת כ"ג מגילה ד'
ערכין ג'] צין חוסי סוכה
לה. ד"ה מ"ג, (ב) מ"ד לת.
(ג) עין חוסי ליתא צעט.
ד"ה לא יפתחו (ד) ע"י
פמ"ג א"ח סי' טעס א"א
סקי"א שמישיב דברי
רש"י, (ה) קידושין כ"ג,
(ו) ועין חוסי ברכות כ:
ד"ה בחפלה, (ז) מגילה
פרק ב' ה"ה, (ח) סוכה דף
כ"ג, (ט) ויקרא כג מ'
(י) ועין הוספות מגילה ד'
ד"ה שאף ל' ע"ג, (כ) ד"ה חי
ועיי"ש, (ל) עוף ע"ש,
(מ) ועין הוספות כזום
כוס ד"ה מדיס וכו',
(נ) ק"ו ד"ה אמ, (ס) בבת
ע"ה, (פ) ע"ה ד"ה ועוד
מיס.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ב"מ ד"ה ה"ג
וכו' ורבינו שלמה פי'
שכן מקשה וכו' קאמר
רביע רביעית צין כולן:

תורה אור השלם

(א) א"א תרא יין פי'
יקאמר פי' יתן כפוס'
ע"ה ויקרא קמ"א פ' יצא:
[מש"ל כ"ג, א']

ליקוטי רש"י

ארבעה כוסות הללו.
שתיקו כמילי צריך שיהא
צין כולן רביעית לוג יין חי
דהיינו צמה ומתלה כדי
שימוגו ויעמוד על רוצע
רביעית שני כדי רביעית
ובין דלרי על חד תלת
מיא כדמפרש הס"ח (וידר
לה). א"א תרא יין. אל
תקן צי עיקר [מש"ל כ"ג,
לא].

הגהות יצוניים

[ב] ברייתא וירא"ש ליתא
תיבות רב אמר
(גליון). ב"ה גרס אמר
ר"א: צין צריך רביעית
וה"ל חזק ומצט פ"ז
ה"ט) ועוד ראשונים
גרסוים ידי חרות יצא
ידי ארבע כוסות לא יצא:
[ג] בכת"י נוסף כדי
מויגת וכה"ל ברש"י
ובת"י [ז] שם איתא
שאף הן היו באותו
הנם, ורש"י פי' שם
דצ"י אשה נעשה הנס,
ועין חוסי כאן ד"ה היו:
[ח] יש גרסא לשון רב
ה"א גאון (נמוקי
שבונים): [ז] בכת"י שיהא
זו בעיני: [ז] בכת"י
איתא:
[ט] פירשנו ליתא כצ"ל
(בארות המים): [ט] שייך
קודם ד"ה אחד: [ק] אולי
הכוונה למשי"ב שם
הרשב"ם שמשכר יתר
מדאי' עיי"ש, ובדפוס
הג"י פי' רש"י:
[ק] כג"ו זו הוא בגמ'
כת"י.

הארץ (אבות ר"ח דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש
צערך^(א) וצני נרצו"ל מפרשי דמי קאי אכוס שיהא שלם ולא שצור
דלמרינן צפ' צתרא דמכות (ד' טו): ריסק משע נמלים וא' חי והיינו
שלם דלפילו מת נמי חשיב צריה כדלמרינן צקוף גיד הגשה (חולין
ד' קג): גבי צבור טמאה צין צמיה צין צמיתתה צכל שהו ואמרינן נמי
(צ"ק ד' טג) שצירקן זו היא מיתמת ואחי שפיר דכוליה עשרה דברים
אכוס קיימי ונראה דקוקא ציינות שלהם שהיו חזקים צריך מויגת אכל
צשלנו לא^(ב): **בבת אחת.** נראה כפירוש רש"ס שמתן רופין ולא
כפירוש^(ג) שיערה ארבעתן לתוך כוס אחד דמתח משמע הרבה כוסות:
ידי יין יצא. פי' ידי שמתח יו"ט דס"ד הואיל ומיקנו ד' כוסות לא
נפיק מדי שמתח יו"ט אלא אם כן יאל ידי ארבעה כוסות:
אחד חדש ואחד ישן. פירש שפירש רש"ס דישן עדיף הוא עיקר
כדלמרינן (מגילה ד' טו): ולאציו שלם כולת וגו' יין ישן שרות
דקניס נוחה הימנו ואמרינן (צ"ב ד' טז): כל מיילי עתיקה מעלו והא
זקנים שאינו פשוט קודם פירוש^(ד) לעיל צביד' לולין (ד' פה) גבי אחד
עלס כו': **רובא דכפא.** היינו כמלא לוגמיו כדפרש"י לעיל^(ה) ומיהו
לכתמילה צריך לשמות רביעית: **ואת** אמרת כדי מויגת כוס יפה.
אית ספרים דגרסי מאי כדי מויג' כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי זה
ס"ד דמקשה דמויגת כוס יפה דקאמר שמואל צין כולם קאמר דהיינו
רוצע רביעית הלוג וצרייתא קתני רביעית הלוג יין חי צין כולן רוצע
רביעית לכל אחד והא דקתני אחד מוגו לא שדי צריעית מוגו אלא
כלומר אחד יכול לשחמו מוגו אכל מ"מ צרייתא לא מיירי אלא צחי
דקני רביעית לכל ד' אף קשה אף היה סצור המקשה דקני כלוליה
צמויגת כוס יפה והא א"כ צחי ארבעה כוסות כוס של צרכה שהוא
כזום יפה ורש"ס נמי הקשה הלא צרייתא סתמא קתני לכך נראה
כספרים דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוא דכדי מויגת כוס יפה זהו
רוצע רביעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רביעית עם המויגת
וה"י מיירי צרייתא דלמרכא רביעית עם המויגת ומתחילה היה סצור
דמלרכינן יין חי הרביעית הלוג לכל אחד ואחד ומוגו אשחיה קאי ולא
ארביעית דצרייתא אכל לצתה דשני קאי שפיר ארביעית והן סוגיא
כזו נתמן וכרצה דריש המנולא (שם ד' ע"ג) דקצרי כוס של צרכה
צריך שיהא צו רוצע רביעית הלוג יין חי כדי שימוגו ויעמוד על
רביעית הלוג ושיעור הולאת יין תנן התם דהוי כמויגת הכוס יפה
דהיינו רוצע רביעית וע"י מויגת יעמוד על רביעית כשיעור כל
המשקין דקתני ספסא ושאר כל המשקין צריעית דאצי פריך עלה
התם^(ז) חדא דתנן וצמוז שני חלקי מים ועוד מים צכד ומלרפין ונראה
לפרש דלאצי צריך רביעית שלמה להולאת שבת וכן משמע התם
צהיהא שמתח דקאמר דאצי עד כאן לא קאמר רצי נתן הכא דכוס
דכוס של צרכה צעי רביעית יין צין חי צין מוגו אכל מים צכד לא מלרפין:
א"א תרא יין כי יתאדם. הכא מייתי האי קרא לחשיבות יין אלוס וצמוזכר פירות (צ"ב ז'): פי' רש"ס התם דמייתי לה לגרעומא^(א) ושם מפורש:
חוך

סדר ליל פסח

סימן לה

קדש

מיץ ענבים לקידוש וארבע כוסות

כת"ר מאריך בדין הגרייפ־יוס, (מיץ ענבים), שתיכף לסחיטת הענבים מבשלים אותו ועי"ז נפקע ממנו כח האלכוהול, ויצא לריב על זה שאמר כי מצוה מן המובחר לקדש על הגרייפ־יוס, והעלה שם להלכה דאין מברכין עליו בפה"ג וכן אין מקדשין עליו וגרוע משאר מי פירות, ע"כ.

הנה בזה שהשיג על ההוא מ"ד שזה מצוה מן המובחר לקדש עליו, בזה ודאי הצדק עם מע"כ, דמי הוא זה שיצא נגד המג"א שפסק דיין ישן מצוה מן המובחר. אבל מה שמע"כ מוסיף דאין לברך ע"ז בפה"ג ואין מקדשין עליו, לכאורה הפריז על המדה, שהרי בשו"ע הכריע, כהרא"ש ודעמו דיין מבושל ברכתו בפה"ג ומקדשין עליו (יעוין בפמ"ג שתמה על הכרעת השו"ע נגד הרבה מהראשונים דסברי דמבושל אין מקדשין ואין ברכתו בפה"ג) אבל ב"ת, תרומת הדשן" (סימן לו) מבואר דמסתבר כהרא"ש וסייעתו, וכדומה שב"מגן גבורים" (סימן רב) כתב ככל הנ"ל, והרי משסוחטין הענבים תיכף יש לו דין יין לברכה ולקדוש, וא"כ מנ"ל דבשול מגרע לפי"מ דקיי"ל כהרא"ש דגם על מבושל מקדשין, ולומר דבשול תיכף לסחיטת הענבים גרע טפי, מנ"ל לחלק בכך, ועוד הרי מבואר בספר, "חיי אדם" (הלכות שבת כלל ו סעיף ז) וז"ל: מצוה לקדש על יין או יין צמוקים ובלבד שיהיה בו טעם יין וכו', ומקדשין על יין מבושל, ולכן מותר לבשל הצמוקין ולסגן היין ולקדש עליו, עכ"ל. משמע להדיא דאף בצמוקין שנתבשלו מותר לקדש, מכש"כ בענבים שנסחטו ונתבשלו דראוים הם לקידוש. (יעוין רש"י מנחות דף פו ע"ב).

ולכאורה נסחטו ונתבשלו עדיפא טפי דחל ע"ז שם יין קודם הבישול, משא"כ בענבים שנתבשלו שלא היה לזה שם יין מעולם קודם הבישול, וכ"כ בסידור, "דרך החיים" (דיני קידוש) דיין צמוקים מקדשין עליו ואפילו בישראל הצמוקים, דיין מבושל מקדשין עליו. אם בד' כוסות צריך יין המשמח ואם מיץ ענבים הוא יין המשמח

ומיץ ענבים לענין ד' כוסות יש בו חסרון גוסף, משום שאין בו אלכוהול, ואפשר

שאינו בכלל יין המשמח. ויש לברר אם בד' כוסות צריך דוקא יין המשמח.

והנה ביין צמוקין כתב הט"ז (סימן תעב ס"ק י), שבמדינות שהיין אינו מצוי טוב להם לעשות יין מצמוקין, אולם ב"פרי חדש" (הל' פסח סוף סימן תפג ד"ה ומ"ש) כתב

הררי קודש

(1) עיין עמודי אור סימן ו'.

ו"ל: בתשרי מהר"ש הלוי חלק יר"ד סימן יב כתב בשם הרב חיים שבתאי דלענין ד' כוסות לא יצא יד"ח במי צימוקין משום דחכמים תקנו „ד' כוסות לשמחה" וזה אינו משמח (2) וליתא, דהא אמרינן בפרק ערבי פסחים (דף קח ע"ב) שתאן חי יצא וכמ"ש לעיל בס"ת תעב סעיף ט' אעפ"י שאינו משמח, ואף לכתחילה מצי לשותתו דכיון דלית ליה אלא זה כדעבד דמי, עכ"ל. הנה מבואר מדברי מהר"ש דלענין ד' כוסות מעכב דוקא שיהא יין המשמח, ולכן יין צימוקין לא יצא בו ידי חובת ד' כוסות משום דאינו בכלל יין המשמח. ואף להפ"ח משמע דלכתחילה לא יצא בו ידי"ח ד' כוסות מהאי טעמא שאינו בכלל יין המשמח ורק בדיעבד יצא. [ולכאורה הטעם דיין צימוקין אינו בכלל יין המשמח הוא משום שאין בו אלכוהול (ואינו משכר), ולפי"ז גם מיץ ענבים אינו בכלל יין המשמח הואיל ואין בו אלכוהול ואינו משמח. וברש"י ב"מ (דף סו ע"ב) משמע דהסגולה של יין ישמח לבב אנוש הוא לא משום הטעם המשובח שיש בו אלא משום שהוא משכר, ולכן כל משקים המשכרים הם בכלל זה, דאיתא שם: אשכחיה דקא שתי שיכרא קני וכו', א"ל וכו' דילמא לפכוחי פחדיה קא שתי וברש"י לפכוחי פחדיה להפיג דאגתו שדואג על המעות דכתיב יין ישמח, עכ"ל. ומשמע שגם בשכר ישנה הסגולה של יין ישמח, וע"כ

הררי קודש

המקור שלד' כוסות צריך יין המשמח

(2) משום דחכמים תקנו ד' כוסות לשמחה וכו'. בפסחים (דף קח ע"ב): שתאן חי יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא שתאן בבת אחת ידי יין יצא ידי"ח ד' כוסות לא יצא. וברשב"ם שם ידי יין יצא משום שמחת יו"ט כדתניא לקמן (דף קט) ושמחת בחגיך במה משמחו ביין. ובתו' שם ד"ה ידי יין יצא פי' ידי שמחת יו"ט, דס"ד הואיל ותקנו ד' כוסות לא נפיק מידי שמחת יו"ט אלא א"כ יוצא ידי ארבע כוסות וז"ל המרדכי שם (תוס' ערבי פסחים) ידי יין יצא פ"ה משום שמחת יו"ט וכו' וא"ת פשיטא וכי בעי שמחת יו"ט ד' כוסות, ושמא י"ל כיון דתיקנו רבנן ד' כוסות וגם צריך יין בשביל שמחת יו"ט כדפרישית, א"כ צריך שיהא אותו יין מארבע כוסות ועו"ל וכו', עכ"ל. ודברי המרדכי הנ"ל הם מקור לזה שבד' כוסות צריך יין המשמח דמכיון שמצות „ושמחת בחגיך" ביין צריך שיהא ביין של ד' כוסות ממילא צריך שיהי' ד' כוסות ביין המשמח שיוצאים בו ידי שמחת יו"ט, ששמחת יו"ט בודאי שצריך להיות ביין המשמח. אולם התירוץ השני עו"ל שכתב המרדכי אין הכרח לזה, ומוזה שכתב המרדכי בסמוך לזה וז"ל: אחד חדש ואחד ישן וא"ת האידך יכול להיות יין חדש בפסח, י"ל כגון שהיה לו אשכול של ענבים ועשה מהן יין, אין ראיה שיין מגתו כשר לד' כוסות, די"ל דכוונת המרדכי שהיה לו אשכול ענבים וסהטו לפני ארבעים יום או ג' ימים, לשיטת רש"י בתענית דהוי יין חדש המשמח. ועיין "מקראי קדש" פורים (סימן מד) אם יוצאים ידי שמחת פורים בשאר דברים המשכרים חוץ מיון, ועכ"פ במיץ ענבים אין יוצאים ידי"ח, ויעוין שם ב"הררי קדש" (ציון 2).

בנשים שישמחת יו"ט אצלן במלבושים ולא ביין

ומה"ט יש להליץ על הנשים שנוהגות לצאת ידי"ח ד' כוסות במיץ ענבים לכתחילה, משום שלגביהן אין חיוב לשתות יין משום שמחת יו"ט וכלשון הרמב"ם, וממילא אין הידור אצלן לצאת ידי"ח ד' כוסות דוקא ביין המשמח.

דכל הסגולה של יין ישמח לבב אנוש הוא משום דמשכר ושכר משכר הוא, וממילא מיין ענבים שאין בו אלכוהול ואינו משכר (משכר א) אינו בכלל יין המשמח. ויש קצת ראייה דאין מנתו אינו בכלל יין משמח מסנהדרין (דף ע ע"א) — לענין סעודה המפסקת בת"ב דאסור בבשר ויין דאיתא שם: אבל אוכל הוא בשר מליח ושוחה יין מגתו, מיסום שהאיסור מיסום שמחה ובשר מליח ויין מגתו אינו משמח הלב. (עיי"ש ברש"י שם ד"ה כל זמן שהוא כשלמים): „שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים שני ימים ולילה א' עדיין בלחלחותו היא ולא אקרי מליח ומשמח הלב". ובחדושי הרמ"ה שם ד"ה יאמר כתב: ותנא בכרייתא אבל אוכל הוא בשר מליח ושוחה הוא יין מגתו דהני לית ביה שמחה בגוויהו, ולפי"ז לכתחילה יש ענין בד' כוסות להדר על יין יותר מקידוש. (1) עכ"פ למעשה לא גרע מיין צמקינ ועדיף ממנו שנהגו להקל לעת הצורך עיין „באר היטב" (סימן תעב). אולם בד' כוסות יש ענין להדר על יין יותר מקדוש, ומטעם הנוכח נקט לכללא דכל שכשר לקידוש כשר לד' כוסות.

הררי קודש

ירב שמחה בליל הראשון של פסח

יעיין גמרא פסחים דף עא ובסוכה דף מח: והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה, אתה אומר לילי יו"ט האחרון או אינו אלא לילי יו"ט הראשון, ת"ל אך חלק וכו', ומה ראית לרבות ליל יו"ט האחרון ולהוציא ליל יו"ט הראשון וכו'. שם מבואר שבלי ליל יו"ט הראשון אין מצות שמחה. אולם בשאג"א (סימן סח) הוכיח מסוגית הגמרא (פסחים קח) גבי ד' כוסות של ליל פסח — שתאן בבית אחת ידי יין יצא ד' כוסות לא יצא ופרשב"ם ידי שמחת יו"ט וכו' — שמדברנן מיהא נהוג.

המיעוט ליל ראשון של חג הוא רק מאכילת שלמים

יראיתי בספר „חזון איש" (פסחים שם) שכתב דלעולא לא ממעטינן ליל ראשון אלא ממצות אכילת שלמים אבל מ"מ חייב לשמוח בכסות נקיה ויין ישן, דהא לא ממעטינן ליה רק משום שא"א למשחט בשעת שמחה ואין טעם זה רק לענין אכילת שלמים אבל לא למפטר לגמרי ממצות שמחה וכו', והוסיף די"ל דגם רבין מודה דלא ממעטינן רק ממצות אכילת שלמים וכו' והביא ראיה מדברי רשב"ם פסחים קח הנ"ל.

הבדל בין ליל ראשון של פסח לבין שאר ימי החג

ומדברי החזו"א הנ"ל שהביא ראיה מפסחים הנ"ל בליל פסח משמע דאין חילוק בזה בין ליל פסח לשאר ימי החג. אולם במקום אחר כתב החזו"א דבלילה הראשון של פסח שיש בה אכילת קדשים המיוחדת דוקא ליום טוב, שהרי הוא זמן של אכילת פסח, שוב יש כאן מצות שמחת החג ומתקיימת בזה שמחת החג באכילת קדשים.

(3) וממילא מיין ענבים שאין בו אלכוהול ואינו משכר. עיין ב"ב (דף צו ע"א) והתני ר' חייה יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר, ופרשב"ם יין מגתו תירוש לא יביא משום דכתיב הסך נסך שכר (במדבר כח) מידי דמשכר וכו'.

(4) יש ענין בד' כוסות להדר על יין יותר מקידוש. עיין „הררי קדש" פורים (סימן מד ציון 2) שבחנוך (מצוה לא) משמע שגם קדוש על היין הוא משום שמחה, שכתב שם וז"ל: „וע"כ נתחייבנו לעשות המעשה עם היין, לפי שטבע האדם להתעורר בו הרבה שהוא מעורר ומשמח", ולפי"ז יש גם ענין בקדוש להדר על „יין המשמח".

concludes that one should be stringent and follow Rambam's ruling (to complete the *revi'is* of wine within the short period of 'two drinks'). He even prescribes drinking another cup if one took too long the first time. However, after the third cup of wine, when *halachah* forbids us to drink additional cups, it is sufficient [בְּרִיעָבָד] to finish the required amount within the longer period of time allowed by the other authorities — בְּרִי פֶרַס, *the time needed to eat half a loaf*.

CHAPTER THREE

The Correct Drink to Use for the Four Cups

1. Wine is the proper beverage to use for the Four Cups, as can be seen from the mishnah (*Pesachim* 99b): *The [administrators of the charities] must give each pauper no less than four cups of wine.*
2. Red wine is the most preferable kind with which to fulfill the *mitzvah*. The *Gemara* (*Pesachim* 108b) reports: *Rabbi Yehudah said: It must have the taste and color [of wine]. Said Rava: For the verse states "Look not upon wine that it is red . . ." (Proverbs 23:31).*
Now the *Talmud Bavli* stated merely that the color must be that of wine, which would imply that naturally white wine may be just as acceptable as red wine. However, the *Talmud Yerushalmi* (*Shekalim* 3:2) specifically states: *Said Rabbi Yirmiyah: It is a mitzvah to fulfill the obligation with red wine, as the verse states (ibid.) "Look not upon wine . . ." clearly indicating that it should be red (Orach Chaim 472:11).*
3. Nevertheless, the fact remains that the *Bavli* does not insist that the wine be red. Therefore, white wine is preferable when it is superior to the red (*Tur, Rama, Gra, to Orach Chaim 472:11*).

4. What is meant by the 'taste of wine'? *Rashbam* (*Pesachim* 108b) explains it to be the power to intoxicate. Accordingly, wine that does not intoxicate — such as grape juice — would not qualify as most preferable. Also, the principle of 'demonstrating freedom' in our performance of the Seder ritual plainly remains unfulfilled with such wine. Similarly, in Talmudic times when it was customary to dilute wine with water, the *Gemara* faults undiluted wine for this reason (*ibid.*; see below). Since 'demonstrating freedom' means fulfilling the *mitzvah* in its most preferable manner (*Rashi* and *Rashbam*), my father and master,

וצ"ל, ruled that one does not fulfill the principle of 'demonstrating freedom' with grape juice.

5. In Talmudic times, the wine was very strong and had to be diluted with three parts water to make it more potable. The *Gemara* (*Pesachim* 108b) states, *Rav Yehudah said in the name of Shmuel: Each of these four cups must contain enough wine to produce a proper blend*, which is explained by *Rashbam* to mean one part wine to three parts water. Contemporary wine, however, is better left undiluted (*Rama, Orach Chaim* 272:5).

6. Wine loses its special status and becomes legally nullified when the dilution ratio reaches one (part wine) to six (parts water). This was said of the strong wines of Talmudic times. As regards the weaker wines of contemporary times, there is disagreement among the authorities. *Rama* is of the opinion that the same one:six ratio applies to these as well. However, *Eliyah Rabbah* says that contemporary wines lose their legal status even when there is [slightly] more wine than water (*Machatzis HaShekel* 472:12). The ruling of my father and master, וצ"ל, followed *Rama*.

7. Upon my inquiry, winemakers reported that New York State unsweetened or naturally sweet wines actually contain twenty percent of added sugar, while sweetened wines contain approximately thirty percent of added sugar. Therefore, when mixing water into wine, one must take these factors into consideration. The contents of other wines must be investigated. Grape juice contains no foreign liquid or water at all.

8. Wine that lacks sufficient alcohol to intoxicate, such as grape juice, is not preferred for the Four Cups, as we have noted above. Therefore, even someone who suffers discomfort from drinking wine should force himself to do so, in order to fulfill the *mitzvah* in its most proper form. Indeed, *Orach Chaim* 472:10 is based on the *Yerushalmi* (*Shekalim* 3:2) which tells of an *Amora* who drank wine for the Four Cups even though this made him suffer headaches until Shavuot. He did not allow himself the leniency of using grape juice. And so my father and master, זצ"ל, ruled that one should use wine rather than grape juice.

Nevertheless, it seems clear that one may not be stringent in this regard if this poses any risk to life, G-d forbid, or even if it causes a person to become bedridden, or prevents him from completing the Seder.

9. If one does not have even grape juice, he may use *בין מדינתו*, the local beverage, just as it is permitted to do so for *Kiddush*

הנודר מן המבושל פרק ששי נדרים

במאן מצליגין אקצירי ואמריעי. בכל ימות השנה: כמאן כר' יוסי.
 לאמר צ"ק דר"ה (ד' טו.) אדם נדון בכל יום דליו לרצון דלית ליה
 נדון צ"ה כיון שנגמר דינן אין חפלה מועלת להן: קצירי קצירי
 ממש. חולין ומיקרו קצירי לפי שפסח קרה ממתת חליים: ברתני' ד"א
 בבבלי' ממני דשרי עצה משום דלא
 מתאכלת צ"י ריפתא: ד"א בבבלי'.
 דלילו לנצלא כיון דלכלי צהדי ריפתא
 תנשיל מיקרי ואסור: נקרני. שאולתי
 נקיות. לשון אחר נקדי שמדקדקים
 לחלינתן וכלאמרי' צ"י שלשה שאלו
 (פירוש דף ג.) הנקדנים תופסין אותו נכך:
 דייסא. מאלל של חטים [ב] מצושלים:
 דחיטי בהחמא דחיטי. דרז חסדא
 מנזי צלל היה שהיו אוכלים פת דייסא:
 בחיטים. קמת על קליות: עד
 פרסה. לך פרסה כדי לאכול דייסא:
 לפתיחה ש' אבר. שאינו מתעכל:
 בהוצא. נקליפת עז: [ג] מאכילני
 רוקך. שאין לךך לקנת הוולא
 לאמר שנתנה לתוך פיו כשחזרה
 נקטרה: מאכילני צואתך. צואה
 שמתה הפפרים: בלוספיון. מין
 תאנים שקשן להתעכל: כ"ש שנסמך
 ע"הו צמחה. שמתוך שאין מתעכלין
 מתעכלין צמחים וכל זמן שעומדין עם
 זין את הנוץ: מורה וריו. צעל הוראה
 ומשתכר שמתוך שראתה פניו להזיץ
 היתה סגור' ששתכר: כמגדלי חזירי.
 שמתוך שמרויחין הרצה פניהם להזיץ:
 גולפא. קנקן והיה מביאו לצית
 המדרש כדי שיש ע"ו שמוכרת
 את בעליה. שלא היה יושב ע"ג קרקע:
 דהומבי. גלימא חסוב': שעטני
 מיע"ל. שהיה חסוב צעיניו כמעלי:
 יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכיל מד אמר
 ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
 כ"ש שנסמך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון אמר ליה
 רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
 תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
 אמרה היה ממוניא לרבי יהודה מורה וריו אמר לה הימנותא בידא דההיא
 איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי
 מן הפסח עד העצרת אלא [ב] חכמת אדם תאיר פניו [ג] אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
 יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
 אסורין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא [ד] וכל
 שעה ושעה אני נכנס לכף אחד ואחד ר' יהודה כד אויף לבי מדרשא שקיל
 גולפא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה רבי שמעון שקיל
 צנא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה דביתיה דרבי יהודה
 נפקת נקמת עמרא עברה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
 נפיק רבי יהודה לציווי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
 שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
 אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
 דלי

במאן מצליגין אקצירי. רופא חולי עמו ישראל: מריעי. על פליטות סופריהן:
 מתניתין. דקתני דעצה לא מיתאכלת צריפתא: ד"א בבבלי' דמלפתי
 פיתן צדיקא דהויל עצה: נקדי. דייקנס צמאכל: דייבין מעלין.
 צהדי דבר מעולה אכלת דייסא: דחיטי. יכול לאכלה צלחם של
 חטים ודיסא דשערי יכול לאכלה
 צלחם של שעורים: או די'בוא. דייסא
 של חטים יפה לאכול צל של שעורים
 ושל שעורים צל חטים. ואית דגרסי
 נקרני מלשון כי קרן עור פניו (שמות
 ז) מלחיס חכמה ומאירה פניהם שאל'
 חכמת אדם מאיר פניו: אב"ה בחיטי.
 היה מלפת פיתו חקוקי. ומפרש לה
 צמאכת פסחיס (דף טז:) קימתא
 דאצטונא קמת של קליות שעורים
 שלא הצילו שלש ומיבשין אותן צמור
 וקלופין הן: מומני ד' לאב"ה דייסא
 עד פרסה. דע שאותו מאלל אינו סועד
 לךך אלא עד הילוך פרסה. וזכר
 השור עד שלש פרסאות: ע"א אי
 מומני ד' לאב"ה דייסא עד פרסה.
 לךך אחר דייסא לאכול וטפי לא. ולאכול
 צמר שור לךך עד שלש פרסאות: ב"י
 מידעם לא תפלוץ קמי רבך. לא תרוק
 רוק צפני רבך כדלמר צמס' עירוצין
 (דף טז.) הרק לפני רבו חייב מיתה
 שנלמר וכל משנאי אהבו מות אצל אם
 אכלת דלעת ודיסא ונדמן לך הרוק
 צפין פלוט צפני רבך ורוק אותו לתוך
 שיש בו סכנת נפשות שהן קשין לגופו
 של אדם כפמילא של אצל: ואפי'ו
 לפני שבור מ'בא פלוט. ואל תחייס:
 עד מתי אתה מאכילני רוקך [ג].
 שהיה נתן ההואל צפיו ומדניק צו
 הרוק צפיו ומחזירו בקערה: צאתך.
 עפרורית שצ'פרניו: ב'לוספיון.
 תאנים שנתבשלו יותר מדלי: כיון שאין
 יוצאין מצני מעים (ג) ב"ש. דמעלו
 שנסמך עליהן שאין אנו צריכים לאכול
 מאלל אחר למחר: מורה וריו. אמה
 תלמיד צעל הוראה ומהה שיכור. מפני
 שהיו פניו להזיץ כל שעה: הימנותא
 בידא דההיא איתתא. אמונתי צדך
 שאיני שומת כל השנה יין אלא קידושא
 ואבדלתא: וחוגר אני צדעי. וקושר
 אמי דעי פדתמי משום מיתוס ראשי
 מפני ד' כוסות פדתמי שאני מושש
 מהן מפסק עד עצרת: אי במ'ו
 ברבית בו. שהן מרויחין צימר
 ופנייהן להזיץ ופיין: תרוייהו. לגדל
 חזירין ולהלוות צריבת אסירי ליהודאי
 ודאי לאו מניייהו פני להזיץ: שקיל
 גולפא. היה נושא הקנקן לצית
 המדרש לישב עליה: מ'אבכה שמכבת
 בו. דעכשו ישב עליה צבית
 המדרש: נפקת נקמת עמרא.
 יצאת לשוק וקנתה ללמר (א) ועברה גלימא: דהומבי. ועשה כסוב: וכד נפקת.
 ליהי לשוקא הות מיכסי ציה:
 (ד) ורבי יהודה כד הוה מללי הוה נמי מכסי ציה: שעטני מיע"ל. שהיה להן חציב כל כך שלא היה להן אחר:

מאן מצליגין אקצירי ואמריעי. בכל ימות השנה: כמאן כר' יוסי.
 לאמר צ"ק דר"ה (ד' טו.) אדם נדון בכל יום דליו לרצון דלית ליה
 נדון צ"ה כיון שנגמר דינן אין חפלה מועלת להן: קצירי קצירי
 ממש. חולין ומיקרו קצירי לפי שפסח קרה ממתת חליים: ברתני' ד"א
 בבבלי' ממני דשרי עצה משום דלא
 מתאכלת צ"י ריפתא: ד"א בבבלי'.
 דלילו לנצלא כיון דלכלי צהדי ריפתא
 תנשיל מיקרי ואסור: נקרני. שאולתי
 נקיות. לשון אחר נקדי שמדקדקים
 לחלינתן וכלאמרי' צ"י שלשה שאלו
 (פירוש דף ג.) הנקדנים תופסין אותו נכך:
 דייסא. מאלל של חטים [ב] מצושלים:
 דחיטי בהחמא דחיטי. דרז חסדא
 מנזי צלל היה שהיו אוכלים פת דייסא:
 בחיטים. קמת על קליות: עד
 פרסה. לך פרסה כדי לאכול דייסא:
 לפתיחה ש' אבר. שאינו מתעכל:
 בהוצא. נקליפת עז: [ג] מאכילני
 רוקך. שאין לךך לקנת הוולא
 לאמר שנתנה לתוך פיו כשחזרה
 נקטרה: מאכילני צואתך. צואה
 שמתה הפפרים: בלוספיון. מין
 תאנים שקשן להתעכל: כ"ש שנסמך
 ע"הו צמחה. שמתוך שאין מתעכלין
 מתעכלין צמחים וכל זמן שעומדין עם
 זין את הנוץ: מורה וריו. צעל הוראה
 ומשתכר שמתוך שראתה פניו להזיץ
 היתה סגור' ששתכר: כמגדלי חזירי.
 שמתוך שמרויחין הרצה פניהם להזיץ:
 גולפא. קנקן והיה מביאו לצית
 המדרש כדי שיש ע"ו שמוכרת
 את בעליה. שלא היה יושב ע"ג קרקע:
 דהומבי. גלימא חסוב': שעטני
 מיע"ל. שהיה חסוב צעיניו כמעלי:
 יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכיל מד אמר
 ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
 כ"ש שנסמך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון אמר ליה
 רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
 תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
 אמרה היה ממוניא לרבי יהודה מורה וריו אמר לה הימנותא בידא דההיא
 איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי
 מן הפסח עד העצרת אלא [ב] חכמת אדם תאיר פניו [ג] אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
 יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
 אסורין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא [ד] וכל
 שעה ושעה אני נכנס לכף אחד ואחד ר' יהודה כד אויף לבי מדרשא שקיל
 גולפא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה רבי שמעון שקיל
 צנא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה דביתיה דרבי יהודה
 נפקת נקמת עמרא עברה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
 נפיק רבי יהודה לציווי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
 שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
 אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
 דלי

מאן מצליגין אקצירי ואמריעי. בכל ימות השנה: כמאן כר' יוסי.
 לאמר צ"ק דר"ה (ד' טו.) אדם נדון בכל יום דליו לרצון דלית ליה
 נדון צ"ה כיון שנגמר דינן אין חפלה מועלת להן: קצירי קצירי
 ממש. חולין ומיקרו קצירי לפי שפסח קרה ממתת חליים: ברתני' ד"א
 בבבלי' ממני דשרי עצה משום דלא
 מתאכלת צ"י ריפתא: ד"א בבבלי'.
 דלילו לנצלא כיון דלכלי צהדי ריפתא
 תנשיל מיקרי ואסור: נקרני. שאולתי
 נקיות. לשון אחר נקדי שמדקדקים
 לחלינתן וכלאמרי' צ"י שלשה שאלו
 (פירוש דף ג.) הנקדנים תופסין אותו נכך:
 דייסא. מאלל של חטים [ב] מצושלים:
 דחיטי בהחמא דחיטי. דרז חסדא
 מנזי צלל היה שהיו אוכלים פת דייסא:
 בחיטים. קמת על קליות: עד
 פרסה. לך פרסה כדי לאכול דייסא:
 לפתיחה ש' אבר. שאינו מתעכל:
 בהוצא. נקליפת עז: [ג] מאכילני
 רוקך. שאין לךך לקנת הוולא
 לאמר שנתנה לתוך פיו כשחזרה
 נקטרה: מאכילני צואתך. צואה
 שמתה הפפרים: בלוספיון. מין
 תאנים שקשן להתעכל: כ"ש שנסמך
 ע"הו צמחה. שמתוך שאין מתעכלין
 מתעכלין צמחים וכל זמן שעומדין עם
 זין את הנוץ: מורה וריו. צעל הוראה
 ומשתכר שמתוך שראתה פניו להזיץ
 היתה סגור' ששתכר: כמגדלי חזירי.
 שמתוך שמרויחין הרצה פניהם להזיץ:
 גולפא. קנקן והיה מביאו לצית
 המדרש כדי שיש ע"ו שמוכרת
 את בעליה. שלא היה יושב ע"ג קרקע:
 דהומבי. גלימא חסוב': שעטני
 מיע"ל. שהיה חסוב צעיניו כמעלי:
 יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכיל מד אמר
 ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
 כ"ש שנסמך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון אמר ליה
 רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
 תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
 אמרה היה ממוניא לרבי יהודה מורה וריו אמר לה הימנותא בידא דההיא
 איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי
 מן הפסח עד העצרת אלא [ב] חכמת אדם תאיר פניו [ג] אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
 יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
 אסורין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא [ד] וכל
 שעה ושעה אני נכנס לכף אחד ואחד ר' יהודה כד אויף לבי מדרשא שקיל
 גולפא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה רבי שמעון שקיל
 צנא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה דביתיה דרבי יהודה
 נפקת נקמת עמרא עברה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
 נפיק רבי יהודה לציווי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
 שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
 אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
 דלי

איתא וכו' אולינא בדיקנא נפשאי בכו'הו: [ד] כמרא לפניו בחיפון הסדר, דברי מאן דאכיל בהוצא בחחילה, אמנם בכל כחיהי של הגמי ובראשונים הוא בחיפון: [ה] נדצ"ל חטים או שעורים מבושלים (רש"י): [ו] בהגויש: [ז] נוסף שבקייאם א"תקן מאכילם: [ח] נדצ"ל פירוש"י: [ט] דאמר אדם נדון בכל יום כצ"ל (רבי"א והג"ש):

מאן מצליגין אקצירי ואמריעי. בכל ימות השנה: כמאן כר' יוסי.
 לאמר צ"ק דר"ה (ד' טו.) אדם נדון בכל יום דליו לרצון דלית ליה
 נדון צ"ה כיון שנגמר דינן אין חפלה מועלת להן: קצירי קצירי
 ממש. חולין ומיקרו קצירי לפי שפסח קרה ממתת חליים: ברתני' ד"א
 בבבלי' ממני דשרי עצה משום דלא
 מתאכלת צ"י ריפתא: ד"א בבבלי'.
 דלילו לנצלא כיון דלכלי צהדי ריפתא
 תנשיל מיקרי ואסור: נקרני. שאולתי
 נקיות. לשון אחר נקדי שמדקדקים
 לחלינתן וכלאמרי' צ"י שלשה שאלו
 (פירוש דף ג.) הנקדנים תופסין אותו נכך:
 דייסא. מאלל של חטים [ב] מצושלים:
 דחיטי בהחמא דחיטי. דרז חסדא
 מנזי צלל היה שהיו אוכלים פת דייסא:
 בחיטים. קמת על קליות: עד
 פרסה. לך פרסה כדי לאכול דייסא:
 לפתיחה ש' אבר. שאינו מתעכל:
 בהוצא. נקליפת עז: [ג] מאכילני
 רוקך. שאין לךך לקנת הוולא
 לאמר שנתנה לתוך פיו כשחזרה
 נקטרה: מאכילני צואתך. צואה
 שמתה הפפרים: בלוספיון. מין
 תאנים שקשן להתעכל: כ"ש שנסמך
 ע"הו צמחה. שמתוך שאין מתעכלין
 מתעכלין צמחים וכל זמן שעומדין עם
 זין את הנוץ: מורה וריו. צעל הוראה
 ומשתכר שמתוך שראתה פניו להזיץ
 היתה סגור' ששתכר: כמגדלי חזירי.
 שמתוך שמרויחין הרצה פניהם להזיץ:
 גולפא. קנקן והיה מביאו לצית
 המדרש כדי שיש ע"ו שמוכרת
 את בעליה. שלא היה יושב ע"ג קרקע:
 דהומבי. גלימא חסוב': שעטני
 מיע"ל. שהיה חסוב צעיניו כמעלי:
 יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכיל מד אמר
 ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה
 כ"ש שנסמך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון אמר ליה
 רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
 תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין
 אמרה היה ממוניא לרבי יהודה מורה וריו אמר לה הימנותא בידא דההיא
 איתתא אי מעימנא אלא קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי
 מן הפסח עד העצרת אלא [ב] חכמת אדם תאיר פניו [ג] אמר ל' ההוא צדוקי לרבי
 יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו
 אסורין אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא [ד] וכל
 שעה ושעה אני נכנס לכף אחד ואחד ר' יהודה כד אויף לבי מדרשא שקיל
 גולפא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה רבי שמעון שקיל
 צנא ע"ל כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבת את בעליה דביתיה דרבי יהודה
 נפקת נקמת עמרא עברה גלימא דהומבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד
 נפיק רבי יהודה לציווי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך
 שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא
 אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל
 דלי

ערב, מ"מ כיון דלא הוי יין "חשוב" דאין מנסכין בו, אפשר דמשו"ה לא הוי דרך חירות וכמ"ש, אמנם למעשה במי שקשה לו באינו מבושל וצריך דמבושל, יש להקל דאכתי יוצאין בו ידי חירות, וכמו שהבאנו (שם במועו"ז) לדקדק בירושלמי דיוצאין גם ביין מבושל דרך חירות משום דמלכים זקנים וחלשים שותים אותן, ולכן כשר לצאת ידי חירות עכ"פ למי שקשה לו ביין שאינו מבושל, וע"ש מ"ש בזה. (והיינו דאף דהר"ן והמגיד פירשו דמ"ש ידי חירות לא יצא היינו למצוה מן המובחר אבל אי"צ לחזור ולשתות, מ"מ במבושל משמע שיצא לגמרי). והמחבר בשו"ע לא הביא דין זה דין לחרות שאני וצריך מזוג דוקא, והטעם כמו שכתב בטור שיינות שלנו כמזוגין הן כיון שאינם חזקים, אבל במבושל סתם בש"ע שיוצאין בו ומשמע לגמרי.

אלא דיש לומר שמבושל מפורש התם בירושלמי דהיינו "כדי תבל" והיינו כשמבושל כעין תבלין, שעדיין חזק כעין יין, ולא כשנשתנה שחלש לגמרי עד שלא ניכר בו היטב טעמו כיון טבעי, וכן פירש ב"קרבן העדה" שם שיותר מכדי תבל הוי מבושל יותר מדאי ולא יוצאין גם לירושלמי, וכן בתרומות במשנה פ"ב מתירין ביין במבושל כשמשיחו, ולא כשמחלישו עד שכמעט שלא ניכר בו טעם יין גמור כהרבה יינות מבושלים הנמכרים בשוק. (וצ"ב דברי האחרונים שהתירו בצמוקים ויין בכישול לבד אף שטעמו חלש). וביותר אני חושש שביינות שלהם דוקא שהיו חזקים מאד עד שצריך מזיגה עד ג"פ במים, ובכישול נשאר בו גם אז טעם יין גמור, אבל יינות שלנו חלשים טובא ושותים בלי מזיגה, ויש לומר דבהם בכישול לא משביחו רק נוטל ממנו חוזק טעם היין שבלאו הכי קלוש, עד שלא נקרא יין לברכה שבטלה אצלו חשיבותו כיון וגם לא משכר.

ומעכשיו במיץ ענבים יש לנו חבל בשני ראשין, מצד אחד ראוי לחשוש שיוצאין רק ביין, ובמבושל אצלינו לא אלים כיון, וגרע ממבושל ביינות שלהם, וכ"ש אי נימא שרק יד"ח יין יוצאין ולא דרך חרות, ומאידך גיסא הלוא המצוה ביין ערב לשותה וכמבואר ברמב"ם וכמ"ש, ואם כן ברור שחייבין לנסות עד שמוצא מיץ ענבים טהור שטעמו חזק שנעשה מענבים כאלו שגם במבושל נרגש היטב טעם יין בו, ואז אם טעמו דוקא ערב לו יותר יכול לצאת בו גם לכתחילה.

ומיהו עכ"פ אם יכול לסבול היין ולא קץ ממנו ולא מזיק לו כלל, אף שלרמ"א בקידוש מצוה מן המובחר במבושל דוקא, נראה שבמבושל כשלנו ובפרט בפסח מצוה מן המובחר ביין, שלרש"י מבושל אינו יין וברכתו שהכל, וכן נראה שיטת הרמב"ם בפכ"ט מהל' שבת שאין יוצאין במבושל, ואף שלהלכה נקטינן שיוצאין במבושל ראוי לצאת מצוה זאת דד' כוסות לכ"ע, והיוצא מדברינו שלהלכה העיקר שיוצאין ביין מבושל, ומצותה כן לכתחילה בחולה או זקן או קץ מהיין ובנשים שאין להם להחמיר, וגדולי ישראל כמו הגאון מטשעבין זצ"ל **ומרן הגריז"ס זצ"ל והחזו"א זצ"ל נהגו להקל במיץ ענבים גם לד' כוסות** ואין לפקפק בזה, רק לפי דברינו אם הוא בריא ראוי לו להדר שישתדל לשחות יין גמור, או עכ"פ לערב המיץ עם יין שיהא טעם חזק של יין. וע"ע בדברינו במועו"ז בח"ג סימן רנ"ה ובח"ו סימן קפ"א ובהגה"ה שם.

סימן רמד

שאלה: חיוב מזיגת כוס של אליהו ליל פסח.

באחרונים מובא שנוהגין למזוג עוד כוס ביחד עם כוס רביעי שנקרא כוס של אליהו לרמז בעלמא שהקב"ה ישלח לנו אליהו לבשרנו וכמבואר במ"ב ת"פ (ס"ק י'), אבל לע"ד לכוס של אליהו יש יסוד מעיקר הדין, ויש למזוג הכוס מיד אחרי הלל לפני הלל הגדול (הודו לה' ונשמת) דוקא, לא קודם ולא לאחריה אלא בעה"ב מזוג כשגומרים הלל, ובזה מהדרין במצות הלילה, וכפי שיבואר.

שורש הדברים דאף שכליל פסח החיוב ד' כוסות, הנה בפסחים קי"ח איתא (לגירסת הגאונים הר"ח ורי"ף) ת"ר [כוס] חמישי אומר עליו הלל הגדול, ועיין בהשגות הראב"ד על הרו"ה דקיימא לן שזהו מצוה ומשובח, ובמהר"ל בהגדה ש"פ מאריך שודאי מצוה בכוס חמישי רק שותה ראש הבית לבדו, וביאורו שמצוה מן המובחר לומר הלל הגדול על כוס ודינו כקידוש שמוציא ב"ב ומספיק שבעה"ב שותה, ועיין ברש"י עירובין (מ.) ובראב"ן שמדינא רק בקידוש צריך לטעום אבל בשאר כוס של ברכה אינו אלא משום שזהו גנאי לכוס שלא שותין ממנו, עיין ש"ע הגרש"ז סימן ק"ץ ובמועו"ז ח"ג (רמ"ו), ולפי זה

ס. שם בגמרא דף ק"ח [ט"ז]:
 ע. כן פירש הרא"ש [שם] סימן כא] ושאר פוסקים [כ"ן שם נג, א ד"ה שאין; מרדכי שם לו, ד]:
 פ. שם בגמרא:
 ג. כל בו [סימן ג יא, ב] ואורחות חיים [הלכות לל פסח סימן י]:
 ק. [אורחות חיים שם, נספח הרמב"ן ומהר"ר שם טוב כ"ג]:
 ה. הרשב"א בתשובה [פ"א סימן קלח] מהא דנדרים דף מ"ט [ע"ב] ומהירושלמי [פסחים פ"י הלכה א; שקלים פ"ג הלכה יג]:
 ט. טור בשם הירושלמי פרק ג' דשקלים [שם] ופסחים שם; דוקא ריש סימן רפג; כ"י ד"ה ואחא, דעת הר"ף הרמב"ם והרא"ש [שם] שם בשם הירושלמי [שם]; כ"י ד"ה ויין, בשם רוב הפוסקים]:
 א. משנה פסחים דף ט"ט [ע"ג] דבגלי:

ציונים ארמ"א

מ. ב"י [ד"ה כהן] בשם רוקח [סימן רפג]:
 י. טור [רוקח ריש סימן רפג]:

עמרת זקנים

בן שיעור הכוס רביעית, ומיזת רביעית אצבעיים על אצבעים וגובה כרוחב ב' גודלים וחצי גודל וחומש גודל זהו רביעית [עין פסחים פרק י' ט"ט, ב-ג]. וכוס קטן שאינו מחזיק רביעית משקה לבניו ולבני ביתו הקטנים [ב"י ד"ה ומה"ש וא"ל, נספח אורחות חיים הלכות לל פסח סימן ו]:
 ב*] וישתה בולו או רובו, היינו ב' כוסות הראשונות, אבל כוס ד' צריך לשתות כל הכלי המחזיק רביעית משום ברכה אחרונה [כ"ז]:

הכמת שלמה

פ"ה ח) צריך לשתות ארבע כוסות, ל"ג, מה מה שקשה על דניו כ"ן נפסחים [כג, א ד"ה ושאף] גני ד' כוסות דדעני כולס הסינה מנה קטמי אהדלי, ע"ן צמינוי מדי ויזין נחלק ב' נהשמיט עטנו כמ"י, נשמונה לק"ק יאנוי נמימית פולין, נהימר

הסמ"ע

סי' ה וישתה בולו או רובו, וב"י מהרש"ל [בביאור לטור] ד"ל כתב אם אין בכוס ארבע רביעית או בשתיית רובו ואם הכוס גדול שמחזיק יותר מרביעית צריך לשתות רביעית שלם; סי' יב ויצאין ביין מבושיל ובקונדיטיון, ומברכין עליו בורא פרי הגפן [מהרש"ל בביאור לטור]:

ח ע"ה הסדר, פירוש, שיאמר ההגדה נתיים: ט שותין ממונו. משמע לכתחלה מותרין הרבה לנאת בכוס אחד, ועיין סעיף ט"ו [ומ"א ס"ק י:]: י ויש אומרים שצריך וכו'. ולכן יקח כוס קטן ושתה רובו: יא שלא בהפסק גדול. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג [סעיף י]. יב ונראה לי דאם [שתה] יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל, וכן משמע סימן תע"ה סעיף ו', וצריך לחזור ולשתות אפילו בכוסות אחרונות. ואם שהה כדי שתי רביעית א"כ הוא ספיקא, שני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועל פי מה שכתוב סעיף ז' בהג"ה [וס"ק ז], ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה [שם]: יב מפני שמוזיקו. נראה לי דרשאים למנוגו היטב כל זמן שראוי לקידוש, כמו שכתוב סימן ער"ב [סעיף ה]: יג אדום, וזכר לדם, עיין סימן [קע"ד] [קעה] כ"ט [ס"ק ג]: יד אפילו עני כו'. נראה לי דמי שאין לו אלא חרבע כוסות מנומלמות אחר מויגה,

ח ע"ה הסדר, פירוש, שיאמר ההגדה נתיים: ט שותין ממונו. משמע לכתחלה מותרין הרבה לנאת בכוס אחד, ועיין סעיף ט"ו [ומ"א ס"ק י:]: י ויש אומרים שצריך וכו'. ולכן יקח כוס קטן ושתה רובו: יא שלא בהפסק גדול. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג [סעיף י]. יב ונראה לי דאם [שתה] יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל, וכן משמע סימן תע"ה סעיף ו', וצריך לחזור ולשתות אפילו בכוסות אחרונות. ואם שהה כדי שתי רביעית א"כ הוא ספיקא, שני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועל פי מה שכתוב סעיף ז' בהג"ה [וס"ק ז], ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה [שם]: יב מפני שמוזיקו. נראה לי דרשאים למנוגו היטב כל זמן שראוי לקידוש, כמו שכתוב סימן ער"ב [סעיף ה]: יג אדום, וזכר לדם, עיין סימן [קע"ד] [קעה] כ"ט [ס"ק ג]: יד אפילו עני כו'. נראה לי דמי שאין לו אלא חרבע כוסות מנומלמות אחר מויגה,

ח ע"ה הסדר, פירוש, שיאמר ההגדה נתיים: ט שותין ממונו. משמע לכתחלה מותרין הרבה לנאת בכוס אחד, ועיין סעיף ט"ו [ומ"א ס"ק י:]: י ויש אומרים שצריך וכו'. ולכן יקח כוס קטן ושתה רובו: יא שלא בהפסק גדול. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג [סעיף י]. יב ונראה לי דאם [שתה] יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל, וכן משמע סימן תע"ה סעיף ו', וצריך לחזור ולשתות אפילו בכוסות אחרונות. ואם שהה כדי שתי רביעית א"כ הוא ספיקא, שני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועל פי מה שכתוב סעיף ז' בהג"ה [וס"ק ז], ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה [שם]: יב מפני שמוזיקו. נראה לי דרשאים למנוגו היטב כל זמן שראוי לקידוש, כמו שכתוב סימן ער"ב [סעיף ה]: יג אדום, וזכר לדם, עיין סימן [קע"ד] [קעה] כ"ט [ס"ק ג]: יד אפילו עני כו'. נראה לי דמי שאין לו אלא חרבע כוסות מנומלמות אחר מויגה,

ח ע"ה הסדר, פירוש, שיאמר ההגדה נתיים: ט שותין ממונו. משמע לכתחלה מותרין הרבה לנאת בכוס אחד, ועיין סעיף ט"ו [ומ"א ס"ק י:]: י ויש אומרים שצריך וכו'. ולכן יקח כוס קטן ושתה רובו: יא שלא בהפסק גדול. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג [סעיף י]. יב ונראה לי דאם [שתה] יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל, וכן משמע סימן תע"ה סעיף ו', וצריך לחזור ולשתות אפילו בכוסות אחרונות. ואם שהה כדי שתי רביעית א"כ הוא ספיקא, שני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועל פי מה שכתוב סעיף ז' בהג"ה [וס"ק ז], ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה [שם]: יב מפני שמוזיקו. נראה לי דרשאים למנוגו היטב כל זמן שראוי לקידוש, כמו שכתוב סימן ער"ב [סעיף ה]: יג אדום, וזכר לדם, עיין סימן [קע"ד] [קעה] כ"ט [ס"ק ג]: יד אפילו עני כו'. נראה לי דמי שאין לו אלא חרבע כוסות מנומלמות אחר מויגה,

לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר אפילו לכתחלה סגי בצרו, ועיין סימן ק"ץ סעיף ג' [ס"ק ג] מה שכתבתי מזה, ועיין עוד מה שכתבתי בסימן תפ"ו: [ט] אחר יין אדום. דכתיב [משלי כג, ג] אל תלך יין כי יחלס, שמע מינה שהאלהמדות הוא מעלה, והקפיד הטור כאן ד' כוסות צוה ולא בקידוש בסימן ער"ב, דיש עוד רמו לאלו זכר לדם שהיה פרעה שחט בני ישראל [שמות רבה פרשה א, מא]. והאידנא נמנעו מליקח יין אלוס מפני עלילות שקרים צנוותינו הרצים: [י] אפילו עני כו'. צמדינות שהיין

באר היטב

[י] בסדר. שלא אמר הגדה נתיים, [ומ"א ס"ק ט:]: [יא] רובו. פירש ה"ב"ח כולו לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר יזהר כל אדם ליקח כוס מרביעית ושתה כולו או רובו דזיעד, [וט"ו ס"ק ט], ועיין מק יעקב [ס"ק ט], ועיין ט"ז סימן ק"ל ס"ק ג' ובסימן תפ"ו ס"ק א'. ב' כוסות הראשונים ישתה הרבה כדי שיגרור, ויין בתוך סעודה אינו משכר, מה שאין כן כוסות האחרונים, עטרת זקנים [סימן תע"א]: [יב] בהפסק. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג. וכתב המ"א [ס"א יא] ונראה לי דאם שהה יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל וצריך לחזור ולשתות, אפילו בכוסות אחרונות, ואם שהה כדי שתי רביעית הוא ספיקא, ובשני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועיין לעיל ס"ק ז' מה שכתבתי שם. ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה, [ומ"א שם]. וצ"ל היטב אשל לפני [ס"ק ט] מערבב הדברים כאן, ע"ש:

ביאור הגר"א

[טז] [סעיף ח] צריך לשתות. שם נקח, בן שתאן בבת אחת כו', ועיין רשב"ם ד"ה בבת אחת, ונראה לי כו'. ועיין רא"ש שם [סימן כא]: [יז] [פ"ה ט] שיעור כו'. שם נקח, בן ארבעה כוסות הללו כו': [יח] לאחר שימוגנו. עיין תוספות שם ד"ה [ראתי] [ואת], לכך נראה כו': [טז] [הנה] אם רוצה. דבלאו הכי צריך רביעית יין חי, כמו שכתוב שם. ועיין רשב"ם שם ד"ה אחד חי: [כ] [שיינ] וישתה כו'. עיין ט"ז [ס"ק ח], וכן כתבו תוספות שם ד"ה רובא כו', וכן משמע בגמרא [שם] דקאמר יצא, משמע דיעבד: [כא] [ואם יש כו', שמפרש השקח מהן כו' והוא כו' כמו שכתב הר"ן שם [כג, א ד"ה השקח] שכל אחד שתה רוב רביעית, שהרי כולן חייבין בארבעה כוסות כמו שכתוב שם תנו רבנן הכל חייבין כו': [כב] ויש אומרים. שמפרשים על בעל הבית לבד, וכמו שכתבו תוספות צ"ט ב' ד"ה לא יפחותו [שהיין], ועוד דאמר בגמרא כו', אי נמי כבניו כו', ומקאמר רובא דרסא ולא קאמר מילא לוגמינו כמו שכתוב

לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר אפילו לכתחלה סגי בצרו, ועיין סימן ק"ץ סעיף ג' [ס"ק ג] מה שכתבתי מזה, ועיין עוד מה שכתבתי בסימן תפ"ו: [ט] אחר יין אדום. דכתיב [משלי כג, ג] אל תלך יין כי יחלס, שמע מינה שהאלהמדות הוא מעלה, והקפיד הטור כאן ד' כוסות צוה ולא בקידוש בסימן ער"ב, דיש עוד רמו לאלו זכר לדם שהיה פרעה שחט בני ישראל [שמות רבה פרשה א, מא]. והאידנא נמנעו מליקח יין אלוס מפני עלילות שקרים צנוותינו הרצים: [י] אפילו עני כו'. צמדינות שהיין

באר היטב

[י] בסדר. שלא אמר הגדה נתיים, [ומ"א ס"ק ט:]: [יא] רובו. פירש ה"ב"ח כולו לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר יזהר כל אדם ליקח כוס מרביעית ושתה כולו או רובו דזיעד, [וט"ו ס"ק ט], ועיין מק יעקב [ס"ק ט], ועיין ט"ז סימן ק"ל ס"ק ג' ובסימן תפ"ו ס"ק א'. ב' כוסות הראשונים ישתה הרבה כדי שיגרור, ויין בתוך סעודה אינו משכר, מה שאין כן כוסות האחרונים, עטרת זקנים [סימן תע"א]: [יב] בהפסק. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג. וכתב המ"א [ס"א יא] ונראה לי דאם שהה יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל וצריך לחזור ולשתות, אפילו בכוסות אחרונות, ואם שהה כדי שתי רביעית הוא ספיקא, ובשני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועיין לעיל ס"ק ז' מה שכתבתי שם. ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה, [ומ"א שם]. וצ"ל היטב אשל לפני [ס"ק ט] מערבב הדברים כאן, ע"ש:

ביאור הגר"א

[טז] [סעיף ח] צריך לשתות. שם נקח, בן שתאן בבת אחת כו', ועיין רשב"ם ד"ה בבת אחת, ונראה לי כו'. ועיין רא"ש שם [סימן כא]: [יז] [פ"ה ט] שיעור כו'. שם נקח, בן ארבעה כוסות הללו כו': [יח] לאחר שימוגנו. עיין תוספות שם ד"ה [ראתי] [ואת], לכך נראה כו': [טז] [הנה] אם רוצה. דבלאו הכי צריך רביעית יין חי, כמו שכתוב שם. ועיין רשב"ם שם ד"ה אחד חי: [כ] [שיינ] וישתה כו'. עיין ט"ז [ס"ק ח], וכן כתבו תוספות שם ד"ה רובא כו', וכן משמע בגמרא [שם] דקאמר יצא, משמע דיעבד: [כא] [ואם יש כו', שמפרש השקח מהן כו' והוא כו' כמו שכתב הר"ן שם [כג, א ד"ה השקח] שכל אחד שתה רוב רביעית, שהרי כולן חייבין בארבעה כוסות כמו שכתוב שם תנו רבנן הכל חייבין כו': [כב] ויש אומרים. שמפרשים על בעל הבית לבד, וכמו שכתבו תוספות צ"ט ב' ד"ה לא יפחותו [שהיין], ועוד דאמר בגמרא כו', אי נמי כבניו כו', ומקאמר רובא דרסא ולא קאמר מילא לוגמינו כמו שכתוב

לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר אפילו לכתחלה סגי בצרו, ועיין סימן ק"ץ סעיף ג' [ס"ק ג] מה שכתבתי מזה, ועיין עוד מה שכתבתי בסימן תפ"ו: [ט] אחר יין אדום. דכתיב [משלי כג, ג] אל תלך יין כי יחלס, שמע מינה שהאלהמדות הוא מעלה, והקפיד הטור כאן ד' כוסות צוה ולא בקידוש בסימן ער"ב, דיש עוד רמו לאלו זכר לדם שהיה פרעה שחט בני ישראל [שמות רבה פרשה א, מא]. והאידנא נמנעו מליקח יין אלוס מפני עלילות שקרים צנוותינו הרצים: [י] אפילו עני כו'. צמדינות שהיין

באר היטב

[י] בסדר. שלא אמר הגדה נתיים, [ומ"א ס"ק ט:]: [יא] רובו. פירש ה"ב"ח כולו לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר יזהר כל אדם ליקח כוס מרביעית ושתה כולו או רובו דזיעד, [וט"ו ס"ק ט], ועיין מק יעקב [ס"ק ט], ועיין ט"ז סימן ק"ל ס"ק ג' ובסימן תפ"ו ס"ק א'. ב' כוסות הראשונים ישתה הרבה כדי שיגרור, ויין בתוך סעודה אינו משכר, מה שאין כן כוסות האחרונים, עטרת זקנים [סימן תע"א]: [יב] בהפסק. דהיינו שלא ישהה מתחלה ועד סופו יותר משתי רביעית, כמו שכתוב סימן תרי"ג. וכתב המ"א [ס"א יא] ונראה לי דאם שהה יותר מאכילת פרס אפילו דזיעד לא יאל וצריך לחזור ולשתות, אפילו בכוסות אחרונות, ואם שהה כדי שתי רביעית הוא ספיקא, ובשני כוסות ראשונות יחזור ושתה, ועיין לעיל ס"ק ז' מה שכתבתי שם. ולכתחלה ישתה רוב רביעית צבת אחת, עיין סימן תע"ה, [ומ"א שם]. וצ"ל היטב אשל לפני [ס"ק ט] מערבב הדברים כאן, ע"ש:

ביאור הגר"א

[טז] [סעיף ח] צריך לשתות. שם נקח, בן שתאן בבת אחת כו', ועיין רשב"ם ד"ה בבת אחת, ונראה לי כו'. ועיין רא"ש שם [סימן כא]: [יז] [פ"ה ט] שיעור כו'. שם נקח, בן ארבעה כוסות הללו כו': [יח] לאחר שימוגנו. עיין תוספות שם ד"ה [ראתי] [ואת], לכך נראה כו': [טז] [הנה] אם רוצה. דבלאו הכי צריך רביעית יין חי, כמו שכתוב שם. ועיין רשב"ם שם ד"ה אחד חי: [כ] [שיינ] וישתה כו'. עיין ט"ז [ס"ק ח], וכן כתבו תוספות שם ד"ה רובא כו', וכן משמע בגמרא [שם] דקאמר יצא, משמע דיעבד: [כא] [ואם יש כו', שמפרש השקח מהן כו' והוא כו' כמו שכתב הר"ן שם [כג, א ד"ה השקח] שכל אחד שתה רוב רביעית, שהרי כולן חייבין בארבעה כוסות כמו שכתוב שם תנו רבנן הכל חייבין כו': [כב] ויש אומרים. שמפרשים על בעל הבית לבד, וכמו שכתבו תוספות צ"ט ב' ד"ה לא יפחותו [שהיין], ועוד דאמר בגמרא כו', אי נמי כבניו כו', ומקאמר רובא דרסא ולא קאמר מילא לוגמינו כמו שכתוב

הצחית

[פ"ק ט] שותין כו'. ועיין סעיף ט"ו. דמה שכתוב שם שתינוקות שהגיעו לחינוך צריך ליתן לכל אחד כוסו לפניו על כרחך הוא לאו דוקא, ולא יהיו קטנים שהגיעו לחינוך עדיפי מגדולים: [פ"ק י] ויש אומרים כו'. וישתה יבוי. והב"ח [ד"ה וישי וא"צ] וט"ז [ס"ק ח] כתבו דמהאי טעמא כתבו הטור ושו"ע כולו או רובו, ולכתחלה בעינן כולו: [פ"ק יא] [ש"א כו]. כמו שכתבתי סימן תרי"ב. דיש מחלוקת לענין צירוף השתייה, דיש אומרים אם שהה יותר מכדי שתיית רביעית אין מצטרף, ויש אומרים דשיעורו כמו באכילה דהיינו כדי אכילת פרס, לכן לכתחלה לא ישהה יותר מכדי שתיית רביעית לצאת לכולי עלמא: אפילו בכוסות אחרונות. דנראה כמסופי על הכוסות דניחו דאם אכל בלי הסיכה כתב לעיל [פ"ק יז] דבכוסות אחרונות לא יחזור וישתה משום דנראה כמסופי, היינו מטעם שכתב רמ"א שם [סעיף יז] דכהאי

צריך להסיב בכל הסעודה, וכאן אמרינן דדוקא לכתחלה יסב בכל הסעודה. וצמדינות פרק ז' [מתמך ומזה הלכה ט] כתב ח"ל, אימתי צריך היסבה, נשעת אכילת כזית מזה ובשמיית ד' כוסות האלו, ושאר אכילתו ושמייתו אם היסב הרי זה משוּבַת, וקשה מאי חילוק יש בין שמש לאחר לפי זה. ואין לומר דשמש אין צריך לקיים המצוה מן המוצמר, דא"כ לא הוה ליה למימר בשמש שיאל אלא הוה ליה למימר אין צריך אלא לכזית, וי"ל דאין חילוק בין שמש לאחר צוה, ולא נקט שם שמש אלא ללמדנו שאף השמש חייב בהיסבה, וכדי שלא תקשה היאך אפשר לו בהיסבה כיון שצריך לילך אנה ואנה, לזה מירך דהא עיקר החיוב לכל אדם אינו אלא בכזית מזה, וזה יוכל השמש שפיר לקיימו. ומהר"ל מפרשג [גבורות ה' פרק מתן] כתב לחלק בין שמש לאחר, ולא נתיישב לי אלא בדרך שכתבתי: [ז] ע"ה הסדר. פירוש, כפי שסדרו חכמים, אצל אס שמתן זה אחר זה בלא הסדר שנתיים לא יאל: ז"ל [ב"מ ד"ה ומ"ש וא"ל] כולו לכתחלה או רובו דזיעד. וצמדינות שהיין ציוקר אפילו לכתחלה סגי בצרו, ועיין סימן ק"ץ סעיף ג' [ס"ק ג] מה שכתבתי מזה, ועיין עוד מה שכתבתי בסימן תפ"ו: [ט] אחר יין אדום. דכתיב [משלי כג, ג] אל תלך יין כי יחלס, שמע מינה שהאלהמדות הוא מעלה, והקפיד הטור כאן ד' כוסות צוה ולא בקידוש בסימן ער"ב, דיש עוד רמו לאלו זכר לדם שהיה פרעה שחט בני ישראל [שמות רבה פרשה א, מא]. והאידנא נמנעו מליקח יין אלוס מפני עלילות שקרים צנוותינו הרצים: [י] אפילו עני כו'. צמדינות שהיין

חבם

שאלה בר

צבי

לא

הערה ברמב"ם ה' קרבן פסח פ"ד דין ב'

כתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות קרבן פסח דין א' ז"ל, והר"מ להחמיר על עגמו הרי זה משוזה ויציא פסח שני, והשיג עליו הר"מ ד, והכסף משנה הליך בעדו וז"ל, והאי פסח שני דקאמר שימנה עם אחרים עכ"ל.

ואני תמה דהא נמי כבר פסקה הרמב"ם שיליה פרקא דלעיל ואם נמנו כולן על פסח אחד נמצא נשחט שלא למחוייב כו', וכי תימא שאני התם דארבע פטורין והאחד לצד הוא שחייב, וכיון שרובן פטורין לא עבדי להו תקנתא, וכמו שכתבו התוספות [פסחים פ"ט ע"א] ד"ה הני מיילי דיעבד, לאפוקי כשאחד רוצה להצטרף מחמת ספק עם אחרים החייבים בזדאי לא איכפת לן בספק פטורו של זה ואין אנו זריכים לתנאי כלל, דא"כ תקשה אמאי נצמצא יצלת באחד מהן כולן פטורין [שם פ"ח ע"ב], יצטרף כל אחד בחבורת אנשים חייבים בזדאי ולא יצטרך לתנאי ואין כאן מעשה שלא כהוגן כלל.

וְאִי היה נראה לפרש דהרמב"ם מיירי באמר להם כן קודם זריקה, והר"מ להחמיר אל יניח לזרוק הדם, אלא דקשה לי לשון פסח שני דמשמע שאמר ליה אחר שכבר עבר הזמן שחיטת הפסח וממילא כבר נזרק הדם, ועוד הגע עמנך הרי שהיתה חבורת ה' אנשים ואחד רוצה להחמיר וד' אינם רוצים, ע"כ יזרוק הדם ושזב אי איפשר לו לזה לימשך, דקיי"ל נמנין ומושבין ידיהם עד שנשחט כת"ק דמתני' [שם פ"ט ע"א] וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל סוף פרק שני [ה"ד], נ"ל.

לקמן פ"ה דין ו', ומה ענין רבינא להכא, דהתם גלי קרא מי שאין לו אלא אדון אחד כו' וכתקיעת שופר שהנשים פטורין הוא חייב, כל שכן פסח שאף הנשים חייבות וכן עבדים גמורים, ואיזה סברא לאוקמיה קרא צהכי דעבד גמור חייב ולאחר שנתוסף בו קדושה שנשתחרר חזיו יהא פטור, ואינו ענין לראיה שהנשים פטורין וכן עבד גמור פטור, וקרא אשמעינן דאף שנשתחרר חזיו צפיטורו הוא עומד מטעם שאין לו אדון אחד. ומה שכתב דחוי הוא מקמי דרבינא, אם כוונתו למאי דאמרינן ליישנא קמא ולרבינא כו' הכל לאתויי מאי לאתויי חוגר הניחא כו' לאתויי סומא כו' ודלא כהאי תנא כו', דמשמע דרבינא לית ליה הכל לאתויי חזיו עבד אי אפשר לומר כן, שהרי הרמב"ם בשניהם פסק לפטור, ואם ע"כ הכל לאתויי חזיו עבד, ואם דעתו לומר דהכל חייבין למשנה ראשונה ורבינא למשנה אחרונה, גם זה אינו דהא רבינא אקרא למה לי קאי, והיינו ע"כ אעיקרא דדינא ולא אכופין את רבו שהוא משנה אחרונה ומתקנת חכמים, נ"ל.

פ"א דין י"ד נתנו לחזירו כו', תמיהני למה קיצר הרב ז"ל לכתוב והוא דנייד פורתא, דהכי אמרינן למ"ד הולכה שלא צרגל לאו הולכה הוא, וכוותיה פסק הרמב"ם ה' פסולי המוקדשין פ"ק דין ג' (ב).

שאלה בר

בענין בל תאחר. ביצה שנולדה ביו"ט א' לאכלה ביו"ט שני

ש"רם למהו צי האלוף המרומם הרב כמהר"ר יהודא מילר נר"ו.

אחר דרישת שלומו כמשפט. כתבו הנחמד הגיעני צשבוט העבר בעת היומי טרוד בטירדת מצות מילת בני הש"י שמלתיו ציוס הששי שעבר, וקראתי שמו אפרים י"ט הש"י צסם זקני הגאון צעל שער אפרים זלה"ה, ולא יכולתי להשיב לו תיכף. ועתה פניתי אני לראות באמרותיו הטורחות, והגני משיב על סדר קונטרסו צמה שיכולתי לקרות, כי הסופר שלו נשתבש מאוד צתמונת האותיות וצהעניינם, עד שצדוחק וצצער גדול יכולתי לקרות מה שקראתי בו. ואותו הענין שהשיג על צרכת הזבח והחיי"ט לא יכולתי לקרותו כדי להצינו כלל, ולכן אי אפשר לי להשיב

הבעש"ט זי"ע. חתנו היה אחיו הגאון מוה"ר יעקב מעמדין זצ"ל. נלב"ע ג' ניסן תקל"ב לפ"ק ומנו"כ בעיר לבוב.

בדין חצי עבד וחב"ח בקרבן פסח

הרמב"ם שיליה פרק צ', כתב הכסף משנה צסם הר"א בן הרמב"ם ז"ל מליך בעד אציו ז"ל אינו אוכל משלך דלא קרינן ציה עבד איש עבדינן ליה תקנה צמנות שהוא חייב צהו מספק מדברי סופרים, דאילו מן התורה פטור כדדייק רבינא כו', והא דקאמר התם הכל חייבין צראיה לאתויי מי שחזיו עבד, דחוי הוא מקמי דרבינא עכ"ל.

והוא מתמיה, דהך דרשה לא אשכחן לה צסום מקום, והרמב"ם מפיק להאי קרא לאפוקי עבד של קטן

צב. כן הקשה בלחם משנה שם עי"ש.

צג. הוא הגאון ר' אפרים אשכנזי בנו השני של הגאון בעל חכם צבי זצ"ל. דר בלבוב, והי' בבידודת עם

לב

חבם

שאלה בר

צבי

עליו, ואחת שאלתי ממעב"ת כאשר יוסיף שנית ידו לכחוב לי זה הענין של נסכי זיכורים עם שאר ענינים אשר תאוו נפשו הרמה לכחוב לי, תהיה כתיבה בדקדוק כדי שלא אנטער בקריאתה.

בזה שכתב מעב"ת על מורי זקני הגאון [בשו"ת שער אפרים סי' ל"ב] צענין כל תאחר, כבר התנצל ז"ל בזה שלא היה ספרים בידו אז. אמנם מ"ש מעב"ת על דברי הרמב"ם צפ' י"ד מה' מעשה הקרבנות דין י"ג וז"ל כת"ר, ומ"ש רגלי השנה כולה, כוונתו דיהא השנה כולה וגם הרגלים לאפוקי רגלים בלא שנה או שנה בלא רגלים, והאריך עוד כת"ר בזה. ובמחילת כת"ר שגגה יראה מלפניו, דליכא מ"ד הכי אלא איפכא אמרינן [ר"ה ו' ע"ב] דאם עברו עליהם שנה בלא רגלים ורגלים בלא שנה עובר בבל תאחר, וא"כ אין מקום למ"ש מעב"ת בדברי הרמב"ם ז"ל (יד).

ובעיקר טעמו של הרמב"ם ז"ל נראה לי ברור, משום דמתני' יחידאה היא ולא קי"ל כוותה, כדאמרינן בפרק תולין [שנת ק"מ ע"א] אמתני' דאין שורין את החילתית בפושטין, וכן פסק הרמב"ם ז"ל צפ' כ"ב מה' שנת דין ז' דלא כסתם מתניתין. ודכוותה אשכתן [סוכה י"ט ע"ב] במשנת העושה סוכתו כמין נריף דאמרינן מתני' יחידאה היא, ופסק הרמב"ם ז"ל [סוכה פ"ד ה"ו] וכל הפוסקים דלא כוותה, ואף דבהנך דוכתי אמרינן בגמרא בהדיא מתני' יחידאה היא, ובבל תאחר לא אמרינן הכי, אין בכך כלום, דהא אן חזינן דיחידאה היא, וזה ברור.

ב"ש למה לא הביאו הפוסקים דין יין חדש לדי' כוסות, אין לזרז, שכבר הביאוהו בדין קידוש [או"ח סי' ע"ב ס"א], קוחט אדם אשכול של ענבים כו'.

ב"ש מאשכול הכופר שיש בכרמים המגדלים ד' או ה' פעמים בשנה^(ט), גם אני ראיתי בהיותי לומד תורה בשאלוניקי^(י), וכולם בימי הקיץ והחום, ואינם מתחילים להניח זה אחר גמר צישול הקודם לו, אלא בהיות הקודם לו סמדר השני מניח, וכן הולכים וגדלים על זה הסדר, והכל בקיץ.

ד. וכן נראה מלשון הכ"מ שם שכו' ואע"ג דסתם מתניתין התם כר"ש לא חש לה רבינו משום דת"ק דברייתא פליג ור"מ וראב"י, וכיון דרבים טובא פליג עליה לא חיישינן לסתם וכו'.

ד. לפי הנראה שכו' אליו רבינו במכתבו, דאת"ל שמן הנמנע הוא להיות יין חדש בתקופת ניסן ולכן לא כתבוהו הפוסקים, הא ליתא כי הרי כתב רש"י בשיר השירים (א' י"ד) על פסוק אשכול הכופר וז"ל וראיתי באגדה שאותן כרמים עושין פירות ארבעה או חמשה פעמים בשנה וכו',

בזה שתמה על הכ"מ ומי"ט וזרכת הזבח לא יכולתי לקרות כאשר כתבתי למעלה לכן אי אפשר להשיב.

בזה שהשיג על מהר"ר דוד אופנהיים מניקלשבורג, יפה השיג עליו. וזיחוד מה שכתב מהר"ר דוד הנ"ל [ע"י שו"ת נשאל דוד או"ח סי' כ"א] למהרמב"ם [יו"ט פ"א הכ"ד] כדי לאכול צי"ט שני של גליות, ביצה שנולדה בראשון, נריך לומר ציוס הראשון איני זודל ממנה כל צין השמשות, דאי לאו הכי אסורה אף צשני מטעם מגו דאימתקלאי לצין השמשות כו', מלבד שהוא נגד התלמוד וכל הפוסקים ובקושיית הרב צ"י זלה"ה^(יז), עוד הם דברי הצאי אף לפי דרכו של מהר"ר דוד הנ"ל, כי מה יתן ומה יוסיף אומרו איני זודל מציה זו שנולדה היום כל צין השמשות, שהרי על כרחך הוא זודל ממנה ואסור לאכלה ואפילו לטולטלה כל צין השמשות, ואין להאריך בדברים צטלים הללו.

וב"ש מעב"ת בכוונת הרמב"ם [שם] גם אני כך עלה בדעתי בתחילת עיוני, אמנם חזרני צי, דא"כ הוא שפת יתר ומה הוסיף על מה שאמר שנולד בראשון אם הכנה זו היינו הלידה או הצידה, ועוד האריך נקיט ליה בלשון ספק אם הכין אותו, והרי כיון שנולד זודאי הוכן. והנראה צעיני ברור בדברי הרמב"ם הוא, כלפי שיש לנו שני מיני הכנות, הא' דממילא וכמו שאמרו [ביצה ב' ע"ב] צביצה שנולדה, חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט, והיינו הכנה דממילא דגמרה או לידתה היא הכנה, והשנייה צפה, וכמו שאמרו [שם י' ע"א] ציוני שובך ויוני עלייה דצריך לעמוד מערב יו"ט ולומר זה וזה אני נוטל, וקמ"ל הרמב"ם דבתרזויהו שרי ע"י ההכנה הצריכה להם, דהיינו ציצת תרנגולים שצצית ממילא שרי לידתה זו היא הכנה, וציצת תרנגולים שקננו בפרדס וציצת יוני שובך ועלייה ע"י הכנה הפה שיאמר זה וזה אני נוטל, לאפוקי דלא תימא דעד כאן לא קשרינן צשני, ביצה שנולדה בראשון, אלא ציצת תרנגולי הצית שאינה צריכה הכנה צפה כלל, אבל ציצת תרנגולים שמרדו לה, קמ"ל דאף זו שרי ע"י ההכנה הצריכה לה, דהיינו שיעמוד ציו"ט ראשון ויאמר ביצה זו אני נוטל למחר ציו"ט שני, ומפרש ואזיל דין תרנגולי הצית דצסתמא שרי, ואידך אין צריכה פירוש יותר ממה

וע"ז משיבו רבינו כי אף לפי דבריו אינו מתבשל, וגם הוא רק בתקופת הקיץ ולא בתקופת ניסן.

ז. בימי חורפו למד הגאון בעל חכם צבי בשאלוניקי אצל הגאון מוה"ר אליהו קובו זצ"ל בעמח"ס אדרת אליהו.

ז. אולי כוונתו למ"ש הב"י או"ח סי' קי"ג אחר שהביא את דברי הרמב"ם הללו כתב משמע מדבריו דביצה שנולדה בראשון אינה מותרת א"כ הכינה בראשון, ואיני יודע מנין למד כן ואפשר דלא כתב אלא למוקצה ולא לנולד.

אבל תלמיד וכו'. הנה מרן ז"ל כתב דה"ה לשוליא דנגרי וצגמרא מוכח להיפך דקמתי התם תלמיד אלל רבו אינו מיסב ופריך מייתיבי עם הכל אדם מיסב ואפילו תלמיד אלל רבו כי תניא הריא בשוליא דנגרי ופי' רש"י ורשב"ם ז"ל תלמידו של גבר המלמדו אומנות ע"כ. משמע להדיא בשוליא דנגרי צעי הסיבה ורחימי להמפרשים ז"ל שהנימוח ז"ע או דודאי ט"ס הוא בנמן ז"ל והן אמת דב"י כתב ז"ל בשוליא דנגרי צעי הסיבה ואם נאמר כן גם בדברי מרן אכתי תקשה דלמה לא ביארנו רבינו אשר עפ"י הוה אפשר בדומק דס"ל ז"ל דהך מירוא דש"ס לא קיימא אליבא דהלכתא מנח דקיימא לן דלשה אינה נריכה הסיבה והיינו טעמא משום אימת צעלה שהיא כפופה לו וא"כ מכ"ש שוליא דנגרי שהוא כפוף תחת רבו יותר מהאשה תחת צעלה דעכ"פ מייבחו תורה זשאר כסות ועוה מה שאין כן בתלמיד של אומנות לאדרכא חיי התלמיד תלויס ביד רבו שאס לא ילמדנו הרי הוא מת צרעב ועכ"פ הוא כפוף תחתיו הרבה צשזיל דבר האומנות ולהכי לא הוה"ך רבינו זשאר מניין שכתב דתלמיד אלל רבו אינו מיסב וסמס תלמיד קאמר וזה הכריחו למרן ז"ל להצינ צדברי רבינו דמדלל הזכיר שוליא דנגרי ש"מ דס"ל דדינו דקין תלמיד אלל רבו ולהכי לא הוה"ך זשאר וכל מין תלמיד קאמר אך שיטת הפוסקים ז"ל אינה כן עיין עליהס וצספר יד אהרן נר"ו רחמי שהגיה צדברי מרן והשמש נריך הסיבה וה"ה לשוליא דנגרי.

יא זכר צ"י. עי' למ"מ והנכון שאין כאן תורה ואף מ"ק מודה שהוא זכר לט"ט ואין מצרכין עליו שהוא טפל ועיקר מה דפליג ר' אלעזר צר לדוק לענין צרכה וליט הלכתא כותמיה ועי' צמוס' דף קי"ד ע"א ד"ה אע"פ.

בפני רבו צריכין הסיבה. אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסיבת ימין אינה הסיבה. וכן המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה. ואימתי צריכין הסיבה בשעת אכילת כוזה מצה ובשתיית ארבעה כוסות האלו. ושאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח ואם לאו אינו צריך:

ט ארבעה כוסות האלו צריך למווג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השוחה. ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי. שתה ארבעה כוסות אלו מיינ שאינו מוזוג יצא ידי ארבעה כוסות ולא יצא ידי חירות. שתה ארבעה כוסות מוזוגין בבת אחת ידי חירות יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא. ואם שתה מכל כוס מהן רובו יצא:

י כל כוס וכוס מארבעה כוסות הללו מברך עליו ברכה בפני עצמה. וכוס ראשון אומר עליו קדוש היום. כוס שני קורא עליו את ההגדה. כוס שלישי מברך עליו ברכת המזון. כוס רביעי גומר עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר. ובין הכוסות האלו אם רצה לשתות שותה בין שלישי לרביעי אינו שותה:

יא החרוסת מצוה מדברי סופרים זכר לטיט שהיו עובדין בו במצרים. וכיצד עושין אותה דיעבד משמע וק"ל.

י ב"ב בום וכו'. משנה דף קי"ד וקיי"ו. וצספר כת"י קדמון מנאמי צשס הרב צברהס צנו של רבינו ז"ל אלו הד' כוסות שתיינת מוצה מדברי סופרים וכל אחד מהס מנזוה צפני עכמה ולזוה יצרך על כל אחד מהס קודס שתיימו צרכה לעמנו צורה פרי הגפן ואתר שתיימו אס שפאו כולו או רביעיית ממנו על הגפן ועל פרי הגפן וכו' זו היא סברת אצא מארי ז"ל והחילוק שחילק הר"ב ההלכות והצדיל צין צרכת צורה פרי הגפן וצין צרכת על הגפן היא סברא לא יאמת אותה הדיקס כמו שהיה אצא מארי ז"ל מעורר אותנו על זה צעת הלמוד לפני ע"כ. קורא ע"יו את ההגדה. צנוסס אתר כת"י מוסקי ומקלת ההלל עד תלמיס למעינו מיס ופשוט הוא. וכ"כ צסדר ההגדה לרבינו. ברכת השיר. צדף קיי"ח מאי צרכת השיר רב יהודה אמר הללך ה' אלנהו ורבי יומנ אמר גשמת כל חי וצפירוש המשנה כתב רבינו ואס אמרו שתיס הרי זה משווע ע"כ. וכן אנו נוהגיס ועיין מ"ש צפ"ח זין ו'. וצדברי הרב המגיד נפל ט"ס הניכר צוה עיין עליו.

יא החרוסת מצוה וכו'. מה שאין מצרכיס עליו כיון שהוא מנזוה מדברי סופרים צבר כתב הטור ס' מע"ה משום דהו טפל למורו ורבינו צפירוש המשנה כתב דלר' אלעזר צר לדוק

פ"ז יא עוד שאלת שכתב הרב ז"ל וזה לשונו החרוסת מצוה מדברי סופרים זכר לטיט שהיו עובדין בו במצרים וכו'. וכיון שהיא מצוה מדברי סופרים אמאי לא מברכינן עלה

מקראי קדש וקורין בי"ד ועוד דהוי ספק שקול ופוטרו בשניהם ומבטל מצות מגילה לכן קורא באחד ופוטרו בשני ע"כ לפי"ו ה"נ דיי בהסיבה בהראשון או יקרא בי"ד וט"ו דאמאי נקל בהני טפי מהני ע"כ וי"ל דשאני מגילה דאין יכול לקרוא בשני דומנו של זה לא כזמנו של זה לכן דיי בי"ד משא"כ בהסיבה אמאי נקל בהני טפי מהני ויסב בכולן והבן. יא החרוסת מצוה מדברי סופרים. רבינו בפירוש המשנה כתב דר' אליעזר בר צדוק דאמר מצוה יצרך עליו ואין הלכה כמותו והקשה הלח"מ אחר שפסק כר"א למה

מרכבת המשנה (א"פנדר) יא החרוסת מצוה מדברי סופרים. נ"ב מלכי בקדש דף כ"א ע"ב.

בני שמואל איס יבוליס להסיב ולזוה הקשו עליו מהך צרייתא צשלמא לרבה איכא למרוצי צנמן לו רשות אלל לרב יוסף קשה לזוה משני ליה צשוליא דנגרי וצוה ניחא שהשמיט רבינו דין שוליא דנגרי דכיון דפסק רבה א"כ תו ליכא לפלוגי צין שוליא דנגרי צין שוליא שזלמדו תורה דהצרייתא סתמא קמי נמן לו רשות מסיב ותו קשה לדי אס נתן לו רשות מסיב אמאי הוצרכו צנמ' לדמוקי דהך צרייתא דקמתי עם הכל אדם מיסבי צשוליא דנגרי דאימתי דאייתי צנמן לו רשות לכן נראה דלעולם רבינו פסק רבה וס"ל לרבינו הא דלאמר אצי כי הוינן צי רבה הוה זגינן צנמן להס רבה רשות וזה מוכרח הוא לדי לא מימא הני הא משנה ערוכה היא צמס' אבות מורא רבך כמורא שמיס אלל בודאי צנמן להס רשות איירי וס"ל כיון דנמן להס רשות לכן היו מסוגין אלל רב יוסף ס"ל אפילו צנמן רשות

ח ובשתיית ד' כוסות האלו וכו' אם היסב וכו'. גרסינן פסק ערבי פסחים אתמר מנה נריך הסיבה מרור אין נריך הסיבה יין אתמר משמיה דר' נחמן נריך ואתמר משמיה דרב נחמן אין נריך ולא פליגי הא צמרי כסי קמאי הא צמרי כסי צמרי אצא מרי לה לאחי גיסא ואמרי לה לאחי גיסא אמרי לה לאחי גיסא תתי כסי צמרי צעו הסיבה דהוא לן חיות צמרי קמאי לא צעו דלמתי עבדים [היינו] קאמרינן ואמרי לה לאחי גיסא תתי קמאי צעי הסיבה דהיא צעמא הויה לן חיות דמשמע צמיות צאומרו ההגדה צמרי צמרי לא צעי למה דהוה הוה וכצנ סיפר הגאולה והשתא דאתמר הני ואיתמר הני כולהו נריכי הסיבה והקשה הר"ן וזה לשונו ואע"ג דצעלמא קי"ל אפכא דכל ספקא דרבנן לקולא הכא כיון דלאו מלתא דערמא היא עבדינן לריומא דלמלא כך פירושו ז"ל ולי נראה דעל כדכך צעי הסיבה כולהו דאי ניול לקולא אמאי נקיל צמרי טפי מהני ואי נקיל צמריהו הא מעיקרא מנזוה הסיבה לגמרי ע"כ והקשו ז"ל דהר"ן עמנו כתב אפכא צפי' קמא דמגילה לענין עיירות המסופקות אס סס מוקפות חומה מימנות היושע או לאו הורו הגאונים שהוליס צהס אתר הרוב שאינס מוקפות וקורין צי"ד ועוד אפי' אתמר שהוא ספק שקול הו"ל ספק של צדניהס משנה תורה - מפרשי די החזקה - (1) זמנים ב(1) / מפרשי היד החזקה {עמוד 423} (726077)

פרה האדמה ולקולא ונמלא פוטרו צשניהס ומצטל קריאת המגלה לפיכך קורא צראשון ופוטרו צשני ודאמרינן טצביה והולל שהיו קורין צי"ד וט"ו היינו מתורת חסידות וכו' ולפי מ"ש צצדק ערבי פסחים דלמאי נקיל צהני טפי מהני אס כן הו"ל למימר הכא דיקראו צי"ד וט"ו כמו התם דכלהו צעי מספקא או התם הו"ל למימר דצמרי קמאי לתוד סגי ופוטרו צשני דלפי דרכו אינו יכול לקרות צשני דמתנבל מ"ש זמנו של זה לא כזמנו של זה וכו' ועוד מ"ש דמתורת חסידות היו קורין בהולל וצטצביה ובש"ס קאמר שהיה הורפס מאתר אוצר החכמה

היה נגזר יצא הוא דאף דגם הם שזו נהנים יא
 שיה היה גם הכוס מים על שפת היין יא, אבנ נפי
 הן פירושא דגם שתייהם מיערפת טרונא דכסא, איב הרי
 אן מניאר כגן נדברי שמיא שנה היתה כאן שתייה כג
 הכוס, ויחלו קרחי שמיאנא נאשמיטין דנא, ונכ"כ חז"י נישא
 היא דחא נאשמיטין דאף דנא שנה נבליה את הו כוסית
 רק השקף חכם נצני ינצינ מים לא ידית ארבע כוסית],
 יח"כ הרי מניאר נבדוא דעיקר המנה בן ארבע כוסית היא
 הצרכית שגן הכוס ה, ושתיהם היא כגן שתייה כוס של
 צרכה דנא חובתה קן אב המנך בעלמא שיה או אחר.
 אינש גיאה דדבר זה ברחוקה שני. [ודברי הגר"א נאמרו
 רק נפי שיטה החיים וברא"ש בעלמא שכתבו דיכונים
 נבליה גב אחרים בארבע כוסית דלדודיה נפי"כ דעיקר
 החניה של ארבע כוסית היא רק הצרכית נחוד], דהנה
 איש כח"כ דף ק"ז כתבו דשיעורא דמלא לוגמיו בארבע
 צינתי היא רוב דבישית מדאמרינן לקמן והוא דאשתי רובא
 דכסא אנה דרובא דכסא היא מלא לוגמיו, וכן כתבו
 בצרכיהם נקמן דף ק"ה דהא דקאמר הגמ' רובא דכסא
 היינו כחנא לוגמיו יע"ש בצרכיהם, ומניאר מה דס"ל
 נהרי"כ דגם נצי ארבע כוסות עיקר שיעור השתי מדינא
 היא מלא לוגמיו כמו נצי כוס של קידוש דמבואר לעיל
 בדף ק"ז דשיעור טעימתו היא מלא לוגמיו וה"ה בכל כוסות
 שג צרכה, יבא דקאמר הגמ' הכא רובא דכסא לאו דינא הוא
 רק המים דרך הוא שיעורא דמלא לוגמיו של אדם צינתי
 אבנ עיקר שיעור חלוי במלא לוגמיו, וצטוג מלך הבשן
 באמה צעיקן עפי מריבא כמבואר בצרכיהם בדף ק"ז שם,
 הינש ברמז"ס פ"ז מהל' חו"מ ה"ט כבז ח"ל ואם שנה
 מבנ כוס מהן רובו יא עכ"ל, ולא הזכיר כלל הכא שיעורא
 דמנא לוגמיו כמו גבי קידוש בפכ"ט מהל' שנה ה"ז יע"ש,
 והשמש דס"ל דרך גבי קידוש הוא דהוי שיעור טעימתו
 מנא לוגמיו, אבל גבי ארבע כוסות צעיקן דוקא רובא דכסא,
 יא מנא לוגמיו, וכ"ה גם שיטה הרמב"ן הובאה צ"י וצט"ע
 ח"ה"ה ס' הפ"ב ס"ע דגם אם הכוס גדול ומחזיק כמה רביעיות
 נריך לשחות דוקא רוב הכוס עו"ש, הרי להדיא דס"ל דאין
 השיעור מנא לוגמיו, רק צעיקן דוקא רובא דכסא מדינא,
 וכ"כ נבדיה הרי"ן פ"י ע"פ לחלק בין קידוש לארבע כוסות
 דגבי קידוש שיעור הטעימה היא מלא לוגמיו וגבי די כוסות
 צעיקן דוקא רובא דכסא, והפשוט בזה בטעמא דאינהו ס"ל
 דרך גבי קידוש יאחר כוסות של צרכה דעיקר מילתייהו
 היא הצרכה שעל הכוס, אלא דינא הוא דהמנך לריך
 שיעור, בזה הוא דהוי שיעורא כמלא לוגמיו, דבהכי
 הייה טעימה, אבל גבי ארבע כוסות דהמנוה היא שתייה
 הכוס, כ"כ נריך לשחותו כולו דוקא, ורק דברובא סגי משום
 דרינא כנינא, אבל שיעורא דמלא לוגמיו ל"ש הכא כלל, דזה
 היא שיעור הנאמר דין טעימה ולא הכא דצעיקן שתייה
 הכוס, ושזו מילתייהו שכי"כ צ"ה ס' חע"ב שם, ועכ"פ
 מניאר מה, דכילוי הך רבואתא ס"ל דעיקר המנוה של די
 כוסות היא שתייה הכוסות, ולא בצרכות גרידא, ובאמת
 שכן מבואר להדיא בלשון הרמב"ם פ"ז הל"ז שם שכתב ח"ל
 וכל אחד ואחד וכו' הייב לשחות בלילה הזה ארבעה כוסות
 של יין עכ"ל, הרי דעיקר המנוה היא לשחות, אבל מדברי
 החס"י שהביאו מקידוש דגם בארבע כוסות שיעור שתייה
 היא מלא לוגמיו, מבואר דס"ל דדי כוסות שוין בעיקר דין
 לכל כוסות של צרכה, והיינו כמו שהוכיח אלאו"ר הגאון
 ז"ל ציעתמא דס"ל דגם ארבע כוסות עיקר מנחן היא
 הצרכות שעל הכוסות, ושתייהן היא רק משום דינא דהמנך
 לריך שיעורם, וככל כוסות של צרכה, וזהו שהקשו מקידוש
 לארבע כוסות.

ולפי"ז גיאה חז"י צ"אז דברי הגמ' נפי גירסת הר"ף
 יברמז"ס נצי שחאן צ"י"א דינא חירות לא ידו
 ארבע כוסית לא יא, וכן נהיפוך נצי שחאן מי ידו ארבע
 כוסית לא ידו חירות לא יא, דנאמת דרחמי איתנהו
 בעלמיה של ארבע כוסית, דהנה צעיקר המנוה של די כוסות
 יע"ש ברמז"ס פ"ז מהל' חו"מ ה"ז שכתב ח"ל בכל דור ודור
 הייב אדם נהר"ית את עלמו כאילו הוא בעלמו יא שנה
 השטנד מלר"ס יכ"י יענ דבר זה ל"ה הקב"ה בחורה חכרת
 כי עבד הייה כניאר כאילו אהה בעלמך הייה עבד ויילח
 נחירות יעפדיה נפיכך כשסיעד אדם בלילה הוא לריך לאכול
 ולשתיה יבוא מיכ"כ דרך חירות וכל אחד ואחד בין אנשים
 בין נשים הייב לשחות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין אן
 פוחחין נ"י מהם עכ"ל, הרי חז"י יסוד הך תרחי מלות
 דהסיבה ודי כוסית צנדי שיראה עלמו דרך חירות כאילו הוא
 איע כאילו היא בעלמו יא שנה משעבוד מלר"ס הוא מלוה
 מה"מ כמשי"כ הרמז"ס דעל דבר זה ל"ה הקב"ה בחורה חכרת
 כי עבד הייה ונ"י אלא דחכמים חקנו בשביל זה הסיבה
 וארבע כוסות דשניהם צעיקן הוא דרך חירות חבו עיקר
 מנחן], ומקור דבר זה הוא מדברי הגמ' בפסחים דף ק"ט
 ודף ק"י"ז ארבע כסי חקינו רבנן דרך חירות, הרי חז"י יסוד
 החקקה והמנוה של די כוסות בשביל שיהא דרך חירות, ולפי
 טעם זה הרי נאורה פשיעא דהשתי היא המנוה, חז"י
 הדרך חירות שבה לשחות ארבע כוסות של יין, אלמס הרי
 זה לכל השיעור דהדי כוסות לריכין שיהיו כוסות של צרכה,
 וכדאמרינן בדף ק"י"ז שם ארבע כסי חקנו רבנן דרך חירות
 כל חד וחד נעביד צ"י מלוה, ור"ל דאע"ג דעיקר החקקה
 של די כוסות היא בשביל שיהי דרך חירות, אבל כך היחה
 החקקה שיהי כל אחד מהם כוס של צרכה ונעביד צ"י
 מלוה, וכו' וכו' יסוד הדין דאם שחאן צ"י"א דאמרינן בגמ'
 דידי ארבע כוסות לא יא משום דלא שחאן על סדר הצרכות,
 ועיין במ"מ צ"י"ז מהל' חו"מ שם דמפרש גם בדעת הרמב"ם
 כן דרך דשחאן צ"י"א פירושו דשנה ארבע כוסות חלוקין רק
 לא על הסדר, ונע"כ דגם זה מעיקר המנוה של די כוסות
 שיהיו ארבע כוסות של צרכה ורחמי נכללו בזה מלוה של
 ארבע כוסות, חדא מלות שתייה ארבע כוסות של יין שזהו
 עלם מעשה הדרך חירות, ושנית דין ארבע כוסות של צרכה,
 שגם זה הוא מעיקר המנוה, וכמו לדעת החס"י, ועל כן
 זכו דקאמר הגמ' דאם שחאן מי אף דלענין דין כוס של
 צרכה גם מי שפיר דמי, וי"א בכן יד"ה ארבע כוסות של
 צרכה, אבל מ"מ ידו חירות לא יא, דלענין עיקר מלות
 השתי שהיה משום דרך חירות בזה צעיקן דוקא מזוג, ואם
 שחאן מי אין השתי דרך חירות, ולא יא בשתי זו המלוה
 של דרך חירות, שזו היא עיקר מלות השתי של די כוסות
 כמו שהבאנו מדברי הרמב"ם, ולהיפוך אם שחאן צ"י"א שלא
 שחאן על הסדר הרי קיים מלות השתי שהיה משום דרך
 חירות, וי"א ידו חירות, אבל ידו ארבע כוסות לא יא, שלא
 קיים ארבע כוסות של צרכה, וכש"כ דרחמי מילי איתנהו
 במלות ארבע כוסות לדעת הרמב"ם, חדא מלות שתייה ארבע
 כוסות של יין שיסוד ענינה הוא דרך חירות, וזהו דקרי לה
 הגמ' הכא ידו חירות, ושנית דין חוצה ארבע כוסות של צרכה,
 שצ"ה הוא דקאמר הגמ' הכא ידו ארבע כוסות לא או לא
 יא, וכש"כ.

והנה בחס"י שם על הא דאמר שחאן מי יא כתבו ח"ל
 משמע דלכתחילה נצי מצינה וכן צ"י שלשה שאכלו
 אמרינן הכל מודים בכוס של צרכה שאין מצרכין עליו עד
 שיהן לחוכו מים, וקשה דצ"י שלשה שאכלו אמר י דברים
 נאמרו בכוס של צרכה ולריך מי זכו, ור"ת פי דחי דהתם
 היינו

דייני חמץ ולא חמץ וכי עכ"ל, ושמינין מדברי החוס' דגם לענין חמינה לא נחמד שום דין מחודש בארבע כוסות, רק הוא הדן באומר בכל כוסות של ברכה דאין מברכין עליהן עד שיהיו לחיכו מים, ויסוד הענין הוא משיש דבטיין מלוח מן המינהר במיאר בברכות דף ג' ישי"ש, וזכו שהקשי מארבע כוסות לבכמי'. ונלחורב ליבנה דגמ לא משמע הכי דקאמר יד חירות לא יאל, משמע דבוא דין מיוחד בארבע כוסות, [ישיב הראו לי נביאירי הנרי"א לאוי"ח סי' רע"ב סק"ח שכחז בן דארבע טוית שאני משיס חירות יעו"ש בדבריו],

שוב מלחתי בתשובות הראש"ש כלל כ"ה שכחז בן להדיא דשתי חובות הם חובת יין וחובת ארבע כוסות והא דאמרינן בגמ' והוא דשתי רובא דכסא הוא משום חובת יין אבל משום חובת ד' כוסות הי' די גס בשתייה אחרים כמו בכל כוסות של ברכה עיי"ש בדבריו, הרי דמפרש לדברי הגמ' דידי יין ואלא אין ר"ל שמחת יו"ט דאי"ל לא הי' שייך ע"ז שיעורא דרובא דכסא, רק במלוח ד' כוסות גופא נכללו שני דברים חובת שתייה יין דע"ז בעינן שיטתה הוא נכללו רובא דכסא, וחובת ד' כוסות של ברכה שזכו דינן לענין עשימה כשאר כוסות של ברכה, ועיי"ש דמיייתי ראי' מדי כוסות לכל כוסות של ברכה דגם זכו בעינן עשימה מלא לגמיוו כמו בקידוש עיי"ש בדבריו, וזהו להדיא כמשי"כ דעת הרמב"ם ואין ציניכס רק חילוק הגירסאות דהרמב"ם גורם במקום דידי יין ואלא ידי חירות יאל, ולפמשי"כ גס דברי הרמב"ם הכי מתפרשים דר"ל שתייה כיון שזו עיקר מלוחה משום דך חירות, אבל בעיקר הדין תרווייכו שוים דיש במלוח ד' כוסות שני דברים חובת שתייה יין וחובת ד' כוסות של ברכה וכמשי"כ.

וכפשי' מדברי החוס' דמפרשי דכא דקאמר הגמ' ידי חירות לא יאל לאו דזכו עיקר עמלא דמשוי"ב בעינן מוגבה משום חירות, רק דר"ל דלא עבד מלוח מן המינהר, ומשום דאין תשיבות אללא ביינ מוג וכמשי"כ הרשב"ם שס, והוא עלמו הדין האומר בכל כוס של ברכה, ועי"ש כל עלמו הוא רק דין של מלוח מן המינהר כמו בכל כוס של ברכה, אולם ברמב"ם ע"ז מה"י חר"מ ה"ט כתב ח"ל ארבעה כוסות האלו זריך למחוג אותן כדי שיהי שתי עריבה הכל לפי היקן ולפי דעת השוטה עכ"ל, וכפשי"כ מלשונו זה, הוא זה דין מסויס בהמלוח של ארבעה כוסות במלוח שתייהן שיהי שתי עריבה, ועוד יותר נראה מדבריו דאין זה כלל דין בכחפלא של הכוס רק במעשה השתי שיהי שתי עריבה דרך חירות, וכמבואר בדבריו דלריך לעשות המינהר לפי דעת השוטה לכאוי"א לפי מה שבווא, והיינו משום דלאו משום השיבותא דהכוס קאחינן עלה רק משום מעשה השתי שיהי דך חירות, וזכו כל אחד בדידי משערין. ולפמשי"כ למעלה פלוגתא זו של הרמב"ם והחוס' מתבאר הבעז, דלדעת החוס' עיקר המלוח של ד' כוסות מתקיימת רק בזה שכן נעשין כוס של ברכה, ומעשה השתי הוא ככל שתייה כוס של ברכה, ואין לה דיניס כלל, ומשוי"ב ס"ל דגם הא דבעינן בכו מינהר, הוא זה משום דין מלוח מן המינהר האומר בכל כוס של ברכה, וזכו שהקשו ע"ז מכוס של ברמ"ז דאין בארבע כוסות דין מחודש זה, וברמב"ם דס"ל דיש בארבע כוסות גם מלוח שתי, וזכו עיקר הדך חירות שזכו, ומשוי"ב ס"ל דנאמרו דיניס בשתי זו שיהי שתי עריבה ואל"ה לא מייקיימא זכו דך חירות, וכן בן דברי הגמ' דאם שחאן חי וחי דיאל זכו ידי"ה ארבע כוסות של ברכה, דלענין דין כוס של ברכה הרי המינהר הוא רק ענין של מלוח מן המינהר, אבל ידי חירות לא יאל, ר"ל מלוח השתי שיהי משום חירות, וכמשי"כ למעלה, באופן דהרמב"ם פליג עם החוס' בחרות, הלא בשחאן חי דלדעת החוס' קיים מלוח ארבע כוסות, רק דלא עבד מלוח מן המינהר, ומדברי הרמב"ם השמע דמפרש דחסר לו כל הקיוס של דך חירות שבווא מעמס המלוח של ד' כוסות, ושנית פליגי בשחאן זכ"א דלדעת החוס' לא קיים כלל מלוח ד' כוסות ויאל רק שמחת יו"ט, ולדעת הרמב"ם קיים מלוח השתי שיהי משום דך חירות, ורק דחסר לו ארבע כוסות של ברכה, וחרי פלוגתות חר"א פלוגתא נייכה וכשי"כ.

הלכות סוכה

בסוכה דף ד' היתה גבוהה מעשרים אמה והולין יורדין בחוף עשרים אמה אם ללחם מרובה מחמתם כשרה ואם לאו פסולה היתה גבוהה עשרה עפחים והולין יורדין לחוף י' סבד אצוי למימר אם מחמת מרובה מללחם כשרה א"ל רבא הא דירה סרוחה היא ואין אדם דר דירה סרוחה עיי"ש, עיין בטור או"ח סי' תרל"ג שפסק דסוכה פסולה מה"ט דדירה סרוחה היא, וכן הופסק הדין בשו"ע או"ח סי' ה"ל סעיף ע' עיי"ש, אולם ברמב"ם צ"ה מל סוכה ה"ג כתב ח"ל, ולריך להזכר שלא יהיו הולין ועלין של סכך יורדין לחוף עשרה עפחים כדי שלא יר לו נשיבותו עכ"ל, ולא ביאר להדיא דסוכה פסולה בכל גווי, זין אם זילתן מרובה מחמתן או מחמת מרובה מלילתן, ואדרבא פשטות לשגו לפוס ריבועא שכחז ולריך להזכר וכו', משמעו ויתר דהוא רק דין של לכחלה, וגם נקט להך דינא דיניו הסיכוך, ולא דיניו עלם הסוכה, ולכאורה נראה דהרמב"ם פליג זכז עם הטור, ויתר הפוסקים, דנקטו מפרש דהסוכה פסולה, ולריך ביאור שיטת הרמב"ם, ומה היא פלוגתתן צ"ה.

והגה חנן בסוכה דף כ"א הסומך סוכתו כרעי המעט כשרה ר"י אומר אם אינה יכולה לעמוד צ"ע פסולה, ובגמ' שם מ"ע דר"י וכו' חד אמר מפני שאין לה קבע וחד אמר מפני שמעמידה בדבר במקבל עומאה, ובפירש"י שם דר"י לעטמי דאמר סוכה דירה קבע בעינן, וכ"ה גס צ"ה"מ להרמב"ם שם, והנה יעו"ש בדברי החוס' שהציאו מהירושלמי דטעמא שאין לה קבע ר"ל מפני שאין לה עשרה עפחים מהמעט עד לגג הא אם יש לה עשרה עפחים כשרה גס

תקסד

במדבר ו נשא

אונקלוס

יִרְכֶּה וְהִיתָה הָאִשָּׁה לְאֵלֶּה בְּקֶרֶב עַמָּה: כח וְאִם-לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וְטַהַרְהָ הוּא וְנִקְתָּה וְנִזְרְעָה זֶרַע: כט וְאֵת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמְאָה: ל או אִישׁ אֲשֶׁר תֵּעַבֵר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה וְקָנָא אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת-הָאִשָּׁה לְפָנָי יְהוָה וְעָשָׂה לָּהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל-הַתּוֹרָה הַזֹּאת: לא וְנָקָה הָאִישׁ מֵעוֹן וְהָאִשָּׁה הִיא הַתְּשָׂא אֶת-עוֹנָהּ: פ ו א וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב דִּבֹּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְנֹדֶר נָזִיר לְהִזִּיר לַיהוָה: ג מִיַּיִן וְשִׁכָר יִזִּיר וְחֶמֶץ שִׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל-מִשְׂרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה

יִרְכֶּה וְהִיתָה אֶתְתָּא לְלוּטָא בְּגוֹ עַמָּה: כח וְאִם לֹא אֶסְתְּאָבֵת אֶתְתָּא וְדִכְיָא הִיא וְתַפְק וְפָאָה וְתַעְדִּי עֲדוּי: כט דָּא אֲוִרִיתָא דְקִנְאָתָא דִּי תַסְטִי אֶתְתָּא בְּר מִבְּעֵלָה וְתַסְתְּאָב: ל או גְּבַר דִּי תֵעַבֵר עָלוּהִי רוּחַ קְנָאָה וְיִקְנִי יָת אֶתְתָּה וְיִקְיָם יָת אֶתְתָּא קָדָם יְי וְיַעְבֵּד לָהּ כְּהִנָּא יָת כָּל אֲוִרִיתָא הִדָּא: לא וְיִהִי זַפְאָה גְּבָרָא מְחֻבֵּין וְאֶתְתָּא הִיא תִקְבֵּל יָת חֻבָּה: א וּמְלֵל יְי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר: ב מְלֵל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן גְּבַר אוֹ אֶתְתָּא אָרִי יִפְרֹשׁ לְמִדֵּר נָדֵר נְזִירוֹ לְמִזֵּר קָדָם יְי: ג מְחֻמַּר חֲדַת וְעַתִּיק יִזֵּר חַל דְחֻמַּר חֲדַת וְחַל דְחֻמַּר עַתִּיק לֹא יִשְׁתִּי וְכָל מִתְרוֹת עֲנָבִין לֹא יִשְׁתִּי וְעֲנָבִין וְשִׁבִּינ וְיִבְשִׁין לֹא יִשְׁתִּי: ד כָּל יוֹמֵי נְזִירָה מִכָּל דִּיתְעַבִּיד מְגַפְּנָא דְחֻמְרָא מְפָרְצִין וְעַד עֲצוּרִין לֹא יִשְׁתִּי: ה כָּל יוֹמֵי נָדֵר

וְעֲנָבִים לְחִים וְיִבְשִׁים לֹא יִאכֹל: ד כָּל יוֹמֵי נְזִירוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגִּפְּנֵי הַיַּיִן מִחֻרְצָנִים וְעַד-זֶג לֹא יִאכֹל: ה כָּל-יוֹמֵי נָדֵר נְזִירוֹ תֵעַר

רש"י

זה כהיתר ונקס מעון, שהסוטה חסורה לזבלה" (ראה ירושלמי סוטה פ"ג ה"ה, במדבר"ר ט"ז): ו (ב) כִּי יִפְלֹא. יפריש. למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עלמנו מן היין שהוא מביא לידי ניאוף (סוטה ט"ז): גדר נזיר. אין נזירה בכל מקום אלא פרישה, אף כאן שפירש מן היין (ראה ספרי ט"ז): ד להזויר לה. להזדיל עלמנו מן היין לשם שמים (ספרי ט"ז): (ג) מִיַּיִן וְשִׁכָר. כחמנומו, מְסַמְרָה קְדָם וְעַתִּיק, שהיין משכר כשהוא יָשֵׁן: וכל מִשְׂרַת. לשון זביעה" זמים או בכל משקה, ובלשון משנה יש הרבה אין שורין דיו וסמננים (שבת פ"א מ"ה), נזיר ששרה פתו ציין (פסחים מד: ראה נזיר פ"ו מ"ה): (ד) חרצנים. הם הגרעינין: זג. הם

זה (סוטה ט'): והיתה האשה לאלה. כמו שפירשתי (פסוק כ), שיהיו הכל אלין זה (ספרי יט): בקרב עמה. הפרש יש בין אדם המתנוול במקום שניכר"ה, לאדם המתנוול במקום שאינו ניכר (שם ט'): (כח) וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה. נסמירה זו: וטהורה היא. ממקום אחר: ונקתה. ממים המאחרים. ולא עוד אלא וזרעה זרע"י, אם היתה יולדת זכר חלד זריות, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים (סוטה ט). ספרי יט'): (ל) או איש. כמו אז נזרע (שמות כ"ג), כלומר אם איש קנאי הוא לכן והעמיד את האשה: (לא) ונקתה האיש מעון. אם נדקה המים אל ידאג לומר תִּפְתִּי במיתתה, נקי הוא מן העונש (ספרי כ"ג). דבר אחר, משיסקנה תהא אללו

שפתי חכמים הקצור

נדרים, כי היא מקומה הראוי לה (להלן ל"ב) (מנח"י). ומפני שאין לה דמיון וערך עם פרשת סוטה, שזו עברה על עשרת הדברות וזה קדש עצמו במותר לו, משום הכי פריך למה נסמכה (קצו"מ). ב. רצונו לומר, איך שמנוולין אותה, כדכתיב (לעיל ה"ה) 'זפרע את ראש האשה' (אמ"ש). ג. ועל שם זה נקרא יין בשם 'שכר' (אמ"ש). ד. פירוש, שמטבלין ושורין. כי מלת 'צביעה' פירושה טיבול, כל כיבוס לטבילה מתורגם 'יצבע', כמו שפירש רש"י בסוף פרשת תזריע (ויקרא י"ג נח) (אמ"ש).

א) 'בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה'. ומה שכתוב אחר כך (פסוק כב) 'לצבות בטן ולנפיל ירך', זה קאי על הבועל, וכמו שכתב רש"י (רא"ם). לה. שגנאי גדול הוא לו (מנח"י). לו. שלא תאמר ד'ונזרעה' נמשך על 'ונקתה', ופירושו 'ונקתה' מדברים המונעים את הלידה, ולכן 'ונזרעה'. לכן פירש 'ונקתה' ממים המאחרים, ופירושו 'ונזרעה זרע' לעצמו, ולא עוד אלא 'ונזרעה' (קצו"מ). לו. ופירוש 'ונקתה מעון' מעון האיסור ההוא (רא"ם). א. שהיה לו להסמיך פרשת נזירות לפרשת

The Eighteenth Amendment emerged from the organized efforts of the temperance movement and Anti-Saloon League, which attributed to alcohol virtually all of society's ills and led campaigns at the local, state, and national levels to combat its manufacture, sale, distribution, and consumption.

Amendment XVIII – Constitution of the United States

The manufacture, sale, or transportation of intoxicating liquors within, the importation thereof into, or the exportation thereof from the United States and all the territory subject to the jurisdiction thereof for beverage purposes is hereby prohibited

Volstead Act Section 6

Nothing in this title shall be held to apply to the manufacture, sale, transportation, importation , possession, or distribution of wine for sacramental purposes... No person to whom a permit may be issued to manufacture, transport, import, or sell wines for sacramental purposes or like religious rites shall sell, barter, exchange, or furnish any such to any person not a rabbi, minister of the gospel, priest, or an officer duly authorized for the purpose by any church or congregation... The head of any conference or diocese or other ecclesiastical jurisdiction may designate any rabbi, minister, or priest to supervise the manufacture of wine to be used for the purposes and rites in this section mentioned.

דאס אידישע ליכט

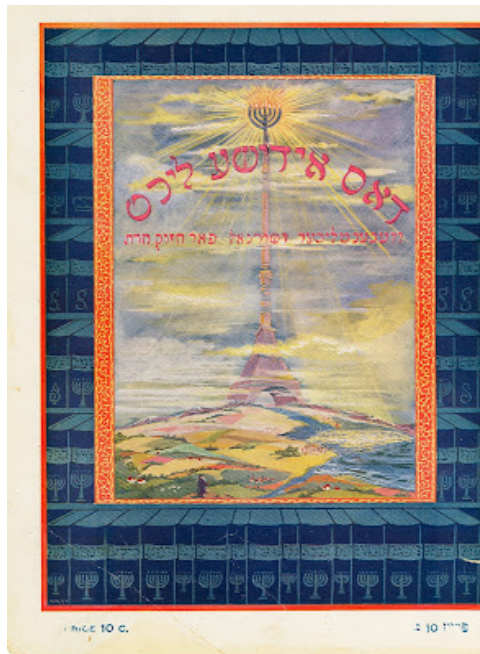
דער אידיאלער וואכן-העפט
פאר די אידישע שטוב

השבושונת
הנפוצ בנייתם
בין כל הוגים
הרדניים בארץ

עד מתי? פון שרגא פייוויש מענדלאָוויטש

Das Neutige Operaziya [The Necessary Operation]" Dos Yiddishe Licht I (1923): 3-4, Rabbi Shraga Feivel Mendlowitz

One need only consider the wine business which many rabbis are heavily engaged in. How much shame, how much degradation, how much desecration of the honor of the Torah lies therein! Rabbis who ought to be the ones to ensure that the laws of the land are upheld are instead the direct or indirect cause of their violation. . . . If truth be told, even if wine for ritual purpose were a biblical commandment, the current desecration of God's name would still not be justified, how much more so that it is only a rabbinic commandment, and it can be fulfilled by using raisin wine! . . . Therefore, I beseech you, my brethren, no matter how great a Torah scholar a rabbi is, if he is a cause for the desecration of Heaven, he must be removed from the community.

Rav Shraga Feivel Mendlowitz ZT”L (1913)

דער אמת איז, דאָס ווען יין לקדוש זאָל אפילו זיין אַ מצוה מן התורה וואָלט מען אויך נישט בעדאַרפט צולאָזען צו אַזאַ גרויסען חלול השם, איבערהויפט נאָך ווען דאָס איז נאָר מדרבנן און מ'קען יוצא זיין מיט יין צמוקים.